

فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه توسعه اجتماعی، سال یازدهم، شماره ۴۵، زمستان ۱۳۹۹، صفحات ۲۷۳-۲۲۱
نوع مقاله؛ مقاله پژوهشی

بررسی جامعه‌شناختی نقش کیفیت زندگی در سبک زندگی سالمندان بندر ماهشهر

مسعود گنجی*، رضاعلی محسنی**، منصور شریفی***

علیرضا کلدی****، حسن ملک*****

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۹/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۲/۲۰

چکیده

مقاله حاضر به بررسی جامعه‌شناختی نقش کیفیت زندگی در سبک زندگی سالمنندان شهرستان بندر ماهشهر می‌پردازد. مقاله حاضر با روش پیمایش در بین شهروندان سالمند انجام شده است. ۳۹۶ شهروند به‌عنوان نمونه آماری تعیین، از طریق نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده و ابزار پرسشنامه داده‌ها جمع‌آوری و با استفاده از نرم‌افزار اس پی اس تحلیل شده است. نتایج نشان می‌دهد: گرچه طبق آمارهای توصیفی، کیفیت زندگی عینی، ذهنی و جمعی در بین شهروندان به ترتیب بیشترین درصد تحقق را داشته‌اند؛ اما کیفیت زندگی جمعی، ذهنی و عینی به ترتیب بیشترین اثرگذاری کل را روی سبک زندگی داشته‌اند که می‌توان نتیجه گرفت سبک زندگی شهروندان سالمند بیشتر تحت تأثیر ابعاد جمعی و ذهنی کیفیت زندگی است تا بعد عینی آن. همچنین برای تحقق سبک زندگی در مفهوم کلی، ترکیبی از به ترتیب کیفیت زندگی جمعی متشکل از سرمایه اجتماعی و یا سایر سرمایه‌های قابل‌تبدیل به آن، کیفیت زندگی ذهنی متشکل از سرمایه ذهنی و یا سایر سرمایه‌های قابل‌تبدیل به آن، و کیفیت زندگی عینی به ترتیب متشکل از سرمایه‌های فرهنگی، اقتصادی و سایر سرمایه‌های قابل‌تبدیل به آنها، منجر به کنش‌های تولیدی و مصرفی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در میدان‌های اجتماعی می‌شود که سبک زندگی را محقق می‌کنند.

* دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.
ganjisocialist@gmail.com
** دانشیار جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).
mohseni.net14@gmail.com
harifim@ut.ac.ir
*** استادیار مردم‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، گرمسار، ایران.
**** استاد گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.
a-kaldi@srbiau.ac.ir
***** استادیار پژوهشکده مطالعات اجتماعی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران.
malek.hassan@yahoo.com

واژه‌های کلیدی: کیفیت زندگی، سبک زندگی، کیفیت زندگی جمعی، کیفیت زندگی عینی، کیفیت زندگی ذهنی

مقدمه و طرح مسئله

توسعه یک از اصلی‌ترین حوزه‌های مطالعه جامعه است که مفاهیم بسیاری را در دل خود دارد. فرآیندی که ماهیت آن تغییر روبه‌جلو در سبک‌ها و مهم‌تر از آن کیفیت‌های مختلف جامعه است. حسب تعاریف سبک زندگی، روش‌ها و گونه‌هایی است که انسان‌ها و افراد یک جامعه برای زندگی و تعامل فردی و اجتماعی خود برمی‌گزینند (گنجی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۳۱). درحالی‌که یکی از دغدغه‌های اصلی بشر در طول دوران فرمانروایی بر جهان پهناور، کیفیت زندگی خود بوده است؛ و گاهی در تضاد و گاهی با یکپارچگی با هم‌نوعان سعی در جلوگیری از تنزل، تثبیت و در نهایت ترقی و بدست آوری بهترین‌ها را در زندگی خود داشته است. از هنگامی‌که بشر در این کره خاکی زندگی می‌کرده است هرروز آن به دنبال راه‌هایی بهتر برای زندگی کردن و آرامش بوده است.

این خواسته رفته‌رفته با تعدد جمعیت و علاقه به استفاده از امکانات و وسایل بیشتر و بهتر برای خویش درحالی‌که محدودیت آنها وجود داشت تضادها و نابرابری‌هایی را در میان بشر به وجود آورد. تفاوت نیازها عامل خوبی بود تا مردم را به هم همبسته کند تا بتوانند نیازهای متفاوت خود را با کمک یکدیگر برآورده کنند. در پی آن، این اندیشه به وجود آمد که هرچه تولید بیشتر شود و درآمد بالا رود کیفیت زندگی بهتر خواهد شد؛ اما در عمل این اتفاق نیفتاده است تا جایی که در برخی از کشورها باوجود درآمد ملی بالا، کیفیت زندگی همچنان در سطح مطلوبی نیست (رجوع شود به نراقی، ۱۳۷۹: ۳۸). رهبر اولیه جنبش شاخص‌های اجتماعی (گراس، ۱۹۹۶) می‌گوید: آمار اقتصادی به‌عنوان یک کل بر ارزش پولی کالاها و خدمات تأکید دارد.

با انجام این کار تمایل به تبعیض علیه مقادیر غیر پولی و خدمات عمومی بیشتر می‌شود. از آنجاکه ارقام سلامت و امید به زندگی در حساب‌های ملی نادیده گرفته می‌شوند، پیشرفت در این حوزه‌ها چه در اهداف تنظیم‌شده و چه در ارزیابی عملکرد به‌طور جدی نادیده گرفته می‌شوند. این تغییر با بحث در سیاست‌های ایالات‌متحده برای «جامعه بزرگ» هم‌زمان شد و تمایل زیادی در دولت‌ها برای تولید گزارش‌های اجتماعی منظم در سطوح مختلف ملی، ایالتی و شهری ایجاد کرد. به‌طور کلی، شاخص‌های اجتماعی ممکن است با رفاه کل جامعه یا حتی با رفاه افرادی که در جوامع مختلف زندگی می‌کنند همبستگی داشته باشند. همچنین این شاخص‌ها ممکن است با رفاه گروه خاص درون جامعه همبستگی داشته باشند. پس ترکیب شاخص‌های اقتصادی با شاخص‌های اجتماعی می‌تواند یک تصویر جامع از رفاه افراد و جامعه ارائه دهد.

پژوهش‌های شاخص‌های اجتماعی در دهه ۱۹۷۰ از بلوسوم (blossom) شروع شد، اما توافقات اندکی در مورد اهداف و روش‌های پژوهش آن وجود دارد. این پژوهش‌ها خیلی زود در زمینه‌های مختلف با رویکردهای نظری، روش‌شناسی و اهداف مختلف گسترش یافت. معیار شناخته‌شده‌ای برای تعریف مسئله، انتخاب موضوع و جمع‌آوری داده‌ها وجود ندارد. به همین دلیل جنبش شاخص‌های اجتماعی متعاقباً در نواحی دیگر رایج شد. یکی از عرصه‌های جدید در این زمینه مفهوم کیفیت زندگی است. در پدیدار شدن این عرصه دو عامل، نقش کلیدی داشتند: اول نگرانی مسائل ذهنی از پژوهش شاخص‌های اجتماعی و دیگری روش‌شناسی آن شکل‌گیری، رشد و گسترش مفهوم کیفیت زندگی در طی نیم‌قرن اخیر، آن را به مفهومی کلیدی و مهم در عرصه مباحث جهانی و مسائل انسانی تبدیل کرده است، به‌طوری‌که امروزه در کنار مفاهیم توسعه پایدار، مفهوم کیفیت زندگی مطرح شده است؛ کیفیت زندگی‌ای که بشر همیشه دغدغه آن را داشته است و اگر تغییر و تحول و حرکتی در هر زمینه‌ای اعم از اقتصاد، سیاست، تکنولوژی و غیره صورت می‌داد به‌منظور تغییر مثبت در زندگی بوده

است و بدون در نظر گرفتن وضعیت فقر، بیکاری، نابرابری و نگرانی‌های گسترده‌تر رفاه اجتماعی و نماگرهای اجتماعی نمی‌توان به آن نگاه کرد (رجوع شود به Clarke, 2003 و لغت ویچ، ۱۳۸۵: ۸۱-۸۰ و میر و استیلکینز، ۱۳۸۲: ۲۷ و زاهدی اصل، ۱۳۷۳: ۱۰۰).

از این رو یکی از اشتراکات سبک و کیفیت زندگی را می‌توان در شکستن انحصار رویکردهای اقتصادی به جامعه و مشاهده این مفاهیم از رویکردهای متفاوت‌تری دید؛ جایی که هر دو مفهوم در زمان شکل‌گیری تا حدود زیادی واکنشی به رویکردهای اقتصادمحور مسلط در نظریات و تحلیل‌های جامعه‌شناختی بودند که البته به یک‌باره شکل نگرفته است. همچنین سبک زندگی آن‌طور که گیدنز^۱ نیز اشاره دارد مجموعه عملکردهایی برای تأمین نیازهای جاری (نگاه کنید به رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۲-۲۳؛ افشارکهن و رضایی کرماجانی، ۱۳۹۶: ۱۶۳-۱۶۲؛ خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۳) شامل انتخاب بسیاری از انتخاب‌های پیش رو است (Bayangani, 2013: 199)؛ چیزی که با این رویکرد آمارتیا سن^۲ با عنوان قابلیت رسیدن به عملکردهای قابل‌دسترس برای ارزیابی کیفیت زندگی (Morris, 2010: 7) همخوانی دارد و هر دو به جنبه‌های کیفی و با هدف غایی زندگی افراد جامعه شکل گرفته‌اند.

از سوی دیگر یکی از گروه‌های جمعیتی مهم در جوامع، گروه سنی سالمندان است؛ گروه سنی که سهم آن در ترکیب جمعیتی جهان به‌واسطه پیشرفت‌های بهداشتی و بالا رفتن امید به زندگی در حال افزایش است. به‌خوبی مشخص شده است که پیری جمعیت یک پدیده جهانی است. در آمریکا، در سال ۲۰۱۰، تعداد افراد در گروه ۷۵-۸۵ حدود ۱۷ میلیون نفر بود و پیش‌بینی می‌شود با ۲,۵ میلیون نفر این صدمین سالگرد تا سال ۲۰۵۰ به بیش از ۳۰ میلیون نفر برسد. چهره چین با پیش‌بینی ۳۶۰ میلیون نفر جمعیت بیش از ۶۰ سال تا سال ۲۰۳۰ حتی حیرت‌انگیزتر است. (Bosman, 2012: 157). جمعیت این گروه

1. Georg Simmel
2. Amartya Sen

سنی در ایران^۱ از سرشماری ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ حدود ۱ میلیون نفر افزایش یعنی ۱۷,۳ درصد رشد داشته است و نکته قابل توجه اینکه در مقایسه با گروه‌های عمده سنی (۰-۱۴، ۱۵-۲۹، ۳۰-۶۴، ۶۵ سال به بالا) این گروه رشد قابل توجه در مقایسه با دو گروه عمده سنی اول بین دو سرشماری اخیر داشته است و مهم‌تر از آنکه گروه عمده سنی سوم یعنی گروه سنی ۳۰-۶۴ سال ۳۰,۶ درصد رشد داشته که طی چند دهه آینده به جمعیت گروه سنی هدف این تحقیق یعنی ۶۵ سال به بالا با در نظر داشتن جدول زندگی اضافه خواهند شد.

امروز، سیاست‌گذاران و ارائه‌دهندگان می‌دانند که مسکن و خدمات مراقبت از افراد مسن به انعطاف‌پذیری، نوآوری و فراگیری بیشتری نیازمند است. تحولات طراحی شده برای توانمندسازی، ارائه انتخاب و ترویج استقلال افراد مسن‌تر کاوش و تشویق شده است (Bernard and et al, 2004: 1). تحقیقات نشان داده است که افراد مسن تمایل دارند چهار چیز را با بهزیستی ارتباط نزدیک دهند: سلامتی و عملکرد آنها، وجود روابط و پشتیبانی اجتماعی؛ شرایط مادی آنها و فرصت‌های آنها برای رشد و پیشرفت شخصی. به نظر می‌رسد که این عوامل در اجتماعات بازنشستگی محوری است. اخیراً نیز چنین استدلال می‌شود که درحالی‌که سه عامل اول از این عوامل بر کیفیت زندگی تأثیر می‌گذارد، چهارمین، موردی است که خود نشان‌دهنده کیفیت زندگی است. (Ibid, 2004: 24-25).

بنابراین آنچه مهم است این است که چگونه کیفیت زندگی شهروندان به سبک زندگی آنها در جامعه ارتباط دارد؟ تحقیق حاضر بر این خواهد بود که با مطالعه دقیق جنبه‌های مختلف زندگی فردی و اجتماعی هم در سبک و هم کیفیت، به بررسی نقش کیفیت زندگی و ابعاد عینی، جمعی و ذهنی آن در تحقق سبک‌های زندگی بپردازد. اینکه چگونه کیفیت زندگی می‌تواند بر سبک زندگی اثرگذار باشد و این اثرگذاری در

۱- برای مشاهده جمعیت تفکیکی گروه‌های سنی به سایت مرکز آمار ایران رجوع شود.

چه ابعادی قوی‌تر شکل می‌گیرد؟ و از آنجائی که گروه سنی سالمندان از گروه‌های سنی تأثیرگذار و بااهمیت در ساختار جمعیتی جامعه است و با توجه به تحولات جمعیتی کشور که طی آن جمعیت این گروه سنی رو به افزایش است؛ بنابراین این بررسی از چند منظر موردتوجه خواهد بود.

پیشینه مطالعه

پورتاس^۱ و همکاران در پژوهشی با عنوان نوآوری، سبک زندگی، سیاست‌گذاری و عوامل اقتصادی - اجتماعی: تجزیه و تحلیل کیفیت زندگی اروپا، با استفاده از DEA-Bootstrap و شاخص جهانی مالم کویست^۲، کارایی هزینه‌های ملی تحقیق و توسعه در بخش بهداشت و تغییرات در بهره‌وری که در دوره ۲۰۰۹-۲۰۱۷ تعداد ۲۳ کشورهای سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۳ اروپا طی دو سال را بررسی کرده‌اند نشان داده‌اند که کارایی با توجه به میزان منابع اختصاص یافته به نوآوری در سلامت تعیین نمی‌شود. بودجه‌ای که نروژ در بخش بهداشت و درمان به تحقیق و توسعه اختصاص می‌دهد تنها یک‌چهارم بودجه آلمان است؛ اما با کارایی بیشتری این هزینه را به کیفیت زندگی تبدیل می‌کند. علاوه بر این، سطح خوشبختی، ثروت کشور و هزینه‌های سلامتی عواملی هستند که بیشترین تأثیر را بر وضعیت بهداشتی درک شده مردم اروپا دارند (Puertas and et al, 2020).

فریرا و همکاران^۴ در مطالعه‌ای تحت عنوان ارزیابی سبک زندگی و کیفیت زندگی در افراد مسن: مروری بر ادبیات با بررسی ادبیات در پایگاه‌های اطلاعاتی اسکوپوس^۵،

-
1. Puertas
 2. Global Malmquist Index
 3. OECD
 4. Ferreira and et al
 5. Scopus

پاپ مد^۱، کتابخانه مجازی سلامت^۲ و PsycINFO و جستجوی متقابل چهار مترادف انگلیسی کلمه "سالمند" ("سالخورده"، "پیری"، "مسن" و "سالمند") با اصطلاحات "کیفیت زندگی" و "سبک زندگی" به این نتیجه رسیده‌اند که فعالیت بدنی، رژیم غذایی، ترکیب بدن، مصرف الکل، استعمال دخانیات و روابط اجتماعی به‌عنوان مؤلفه‌های اصلی سبک زندگی بر درک کیفیت زندگی سالمندان تأثیر می‌گذارند. علاوه بر این عوامل، ویژگی‌های اجتماعی جمعیت، ظرفیت عملکردی، کیفیت خواب و بیماری‌های مشترک نیز عواملی هستند که بر کیفیت زندگی سالمندان تأثیر می‌گذارند (Ferreira and et al, 2018: 616).

هاکس و همکاران^۳ (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات برای ارتقاء و حفظ کیفیت زندگی، سلامتی و خودکفایی در جوامع پیری - نتایج حاصل از طراحی شبکه تحقیقاتی ساکسونی پایین محیط برای سالخورده‌گی (GAL) معتقد هستند که فن‌آوری‌های اطلاعات و ارتباطات (ICT) با توجه به کیفیت زندگی و کیفیت و کارایی فرایندهای مراقبت‌های بهداشتی ممکن است به حمایت مناسب شهروندان سالخورده در جامعه سالمند کمک کند. برای تحقیق، طرح شبکه تحقیقاتی زاکسن نوری محیط‌های مربوط به سالخورده‌گی (GAL) به‌عنوان یک پروژه تحقیقاتی ۵ ساله، از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۳ تأسیس کرده‌اند. فناوری‌های زندگی با کمک به محیط‌زیست (AAL) در محیط‌های شخصی و خانگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بودند. ... در کل ۷۹ آپارتمان از سالمندان مجهز به "فن‌آوری GAL" خاص بود، و بینش جدیدی در مورد استفاده از داده‌های حسگر برای خانه‌های هوشمند فراهم می‌کرد. عمده چالش‌هایی که باید با آنها روبرو بودند، برخورد سازنده با جنبه‌های کاملاً بین و چند رشته‌ای GAL، با توجه به تحقیق در مورد سناریوهای کاربردی GAL،

1. PubMed
2. Virtual Health Library
3. Haux and et al

تغییر از تئوری و آزمایش آزمایشگاهی به تست‌های میدانی و پیچیدگی سازمان‌دهی بود و از نظر آنها مدیریت چنین پروژه بزرگی با موفقیت بود. (Haux et al, 2014: 167-168).

یینگ هانگ و سونگ لو^۱ (۲۰۱۴) با اشاره به اینکه تایوان سریع‌ترین جمعیت پیر را در جهان دارد؛ با هدف ترویج جامعه سالمندی به رفتار دوستانه با افراد سالخورده و ترغیب یادگیری هماهنگ در میان آنها مطالعه‌ای تحت عنوان "پژوهش روی سبک زندگی سالم، پیری فعال و تنهایی سالمندان" روی افراد سالخورده که در دانشگاه برای برنامه‌های سالخورده‌گی از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۲ توسط وزارت آموزش و پرورش تایوان شرکت کرده‌اند، انجام داده‌اند. نتایج نشان داد که بیشتر دانش آموزان بزرگ، زن و دارای تحصیلات دبیرستانی هستند و خود را سالم می‌دانند. دانش آموزان بزرگ نسبت به کیفیت کلی ارزیابی زندگی و میزان رضایت از سلامت کلی، درک مثبت دارند. با این حال، یافته‌ها همچنین عدم تعادل جنسیتی را در بین سالمندان که در یادگیری یا فعالیت‌های اجتماعی شرکت می‌کنند، نشان داد (Hung and Lu, 2014: 353). همچنین مشخص شد که سبک زندگی سالم سالمندان، به‌ویژه جنبه‌های بیولوژیکی، روانی و اجتماعی بر علاقه و انگیزه آنها برای مشارکت اجتماعی تأثیر می‌گذارد (Ibid: 360).

کاریل بسمن^۲ (۲۰۱۲) در مقاله‌ای با عنوان "Gerotopia: مسکن خطرناک برای جمعیت مسن" به بررسی تأثیر ترجیحات سبک زندگی بومر کودک^۳ روی جنبه‌های مسکن هنگام ورود به دوران بازنشستگی پرداخته است. این تجزیه و تحلیل بر پدیده در حال ظهور، در استرالیا و نیوزلند، انجمن‌های سبک زندگی بزرگسالان فعال (AALC) متمرکز دارد. وی با استفاده از تئوری‌های زندگی خوب و خطرناک برای ایجاد زمینه

1. Jui-Ying Hung and Kuo-Song Lu

2. Caryl Bosman

۳- فردی که در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم متولد شده است، هنگامی که موقتاً افزایش قابل توجه نرخ تولد وجود دارد.

برای تجزیه و تحلیل، تأثیرات AALC را در ایالات متحده بررسی و بینش‌های مهمی در مورد برنامه‌ریزی و تهیه مسکن برای سالمندی ارائه کرده است. تحقیقات او نشان می‌دهد که AALC ها کالاهای قابل فروش هستند و سهم مثبتی در ایجاد سلامت و رفاه ساکنان دارند. (Bosman, 2012: 157).

- جانبانی و همکاران (۱۳۹۳: ۲۴۷) در یک پژوهش تحت عنوان رابطه امنیت اجتماعی و سبک زندگی با کیفیت زندگی و شادکامی زنان شهر کرمانشاه با نمونه ۳۸۴ نفر از زنان آن شهر به این نتیجه رسیدند که هرگونه اقداماتی که در راستای بهبود امنیت اجتماعی و سبک زندگی صورت گیرد؛ ارتقاء بیشتر کیفیت زندگی و شادکامی را در پی خواهد داشت.

نصرالهی قلعه عبدشاهی و همکاران (۱۳۹۵: ۱۷۱-۱۷۲) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه موقعیت‌های ساختاری و طبقاتی با سبک زندگی سلامت‌محور؛ مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز با نمونه ۳۷۷ نفری به این نتیجه رسیده است که بین موقعیت‌های ساختاری و طبقاتی با سبک زندگی یک رابطه معنادار وجود دارد و می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که دانشجویانی که از موقعیت ساختاری و طبقاتی بالاتری برخوردارند؛ با انتخاب سبک زندگی متمایز، خود را از دیگر گروه‌ها و طبقات جدا می‌سازند.

رفعت جاه (۱۳۸۷: ۱۳۷-۱۵۹) در مقاله‌ای با عنوان "تأثیر موقعیت شغلی بر سبک زندگی زنان شاغل؛ مطالعه‌ای در زنان شاغل در وزارت بازرگانی" و روش تحقیق پیمایشی و پرسشنامه به این نتیجه رسیده است که در مجموع هر چه موقعیت شغلی و سرمایه اقتصادی زنان مورد مطالعه، ارتقا پیدا می‌کند، روابط اجتماعی آنان کاهش می‌یابد. در نهایت این مطالعه نشان می‌دهد، در زنانی که دارای موقعیت شغلی بالاتر بوده‌اند، نسبت به زنان رده‌های شغلی پایین، سبک زندگی از مصرف‌گرایی به‌ویژه مصرف تظاهری و تجملی فاصله می‌گیرد و توجه به جنبه‌های فایده‌ای و کاربردی کالاها بیشتر می‌شود. همچنین نتایج حاکی از آن است که سبک زندگی و الگوهای

مصرف و در نتیجه تمایزهای هویتی زنان را نمی‌توان صرفاً از روی موقعیت شغلی آنان شناخت؛ بلکه باید تأثیر سایر عوامل فرهنگی از جمله جنسیت، تحصیلات و ارزش‌ها و نگرش‌ها را در شکل‌گیری هویت و سبک زندگی زنان مورد مطالعه قرارداد.

گنجی و همکاران (۱۳۹۴: ۱۲۹-۱۷۶) در یک پژوهش تحت عنوان بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی در بین مردان شهر زاهدان، که از میان ۱۹۶ نفر از مردان ۲۰-۲۹ ساله انجام شد به این نتیجه رسیدند که بین سرمایه فرهنگی مدرن با سبک زندگی مدرن از یک‌سو و سرمایه فرهنگی سنتی با سبک زندگی سنتی از سوی دیگر، رابطه مستقیم، مثبت و معنی‌داری وجود دارد. از سوی دیگر سرمایه اجتماعی دارای رابطه معنی‌دار و مستقیم با سبک زندگی سنتی است اما رابطه آن با سبک زندگی مدرن معنی‌دار نبوده است.

نواح و همکاران (۱۳۹۵: ۷-۲۸) در مقاله‌ای با عنوان "سبک زندگی و مصرف فرهنگی: با تأکید بر مطالعه آزاد در شهر اهواز" بیان می‌کنند که هدف اساسی آنان بررسی تأثیر انواع سرمایه بر سبک زندگی و همچنین تأثیر سبک زندگی بر مطالعه آزاد در بین شهروندان بالای ۱۵ سال شهر اهواز است. نتایج تحقیق آنان نشان می‌دهد که سبک زندگی بر میزان مطالعه، اثر مثبت و معنادار دارد و همچنین سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی و سرمایه اجتماعی نیز بر سبک زندگی اثر مثبت و معناداری را نشان می‌دهند.

این پژوهش برخلاف پژوهش‌های دیگر که هرکدام جداگانه به ابعاد روانشناسی، بهداشتی، مدیریتی، فن‌آورانه، اقتصادی، فرهنگی و مصرف بنیان به مقوله ارتباط بین کیفیت زندگی و سبک زندگی پرداخته‌اند؛ دیدی همه‌جانبه‌تر و بین‌رشته‌ای ارائه کرده است. برخلاف برخی پژوهش‌ها که با رویکردی ذهنی، ارزش‌ها و نگرش‌ها و جهت‌گیری‌های ذهنی را نیز بخشی از سبک زندگی می‌دانند؛ پژوهش حاضر با رویکردی که سبک زندگی را از جنس کنش می‌داند بررسی می‌کند؛ چرا که سبک زندگی اگرچه ممکن است منشأ ذهنی داشته باشد اما از نظر چیستی نمودی بیرونی

دارد و ما آنچه هست و نه دلیل آن را بررسی می‌کنیم. از سوی دیگر بررسی سبک‌های زندگی منحصر به یک سبک نمانده و سبک‌های زندگی مرتبط با میدان‌های اجتماعی همگی و کل کنش‌های زندگی را در بر گرفته است. همچنین برخلاف برخی مطالعات تک‌بعدی کیفیت زندگی پژوهش حاضر کیفیت زندگی را همه‌جانبه و با رویکردهای ذهنی، عینی و فردی و اجتماعی دیده است.

اصطلاح سبک زندگی را نخستین بار در سال ۱۹۲۲ م. آلفرد آدلر، روان‌شناس اتریشی به‌عنوان موضوعی مطالعاتی در روان‌شناسی مطرح کرد و پس از یک دوره افول، دوباره از سال ۱۹۶۱ م. مورد اقبال اندیشمندان به‌ویژه جامعه‌شناسان قرار گرفت. جامعه‌شناسان در این توجه جدید، رویکرد دیگری به سبک زندگی یافته بودند. دو برداشت و دو گونه مفهوم‌سازی متفاوت از مفهوم سبک زندگی به‌عمل آمده است. در فرمول‌بندی نخست که پیشینه آن به دهه ۱۹۲۰ م. بازمی‌گردد؛ سبک زندگی، معرف ثروت و موقعیت اجتماعی افراد و غالباً به‌عنوان شاخصی برای تعیین طبقه اجتماعی به‌کاررفته است. ... در فرمول‌بندی دوم، سبک زندگی، به راهی برای تعیین طبقه اجتماعی، بلکه شکل اجتماعی نوینی دانسته می‌شود که تنها در متن تغییرات فرهنگی مدرنیته و فرهنگ مصرف‌گرایی معنا می‌یابد (جباران، ۱۳۹۴: ۱۷۵-۱۷۴).

وقتی دنیای اجتماعی متحول می‌شود، به مفاهیمی نو برای درک کردن آن نیازمندیم و حال که به نظر می‌رسد "مهم‌ترین تحول پدید آمده در قرن اخیر گسترش تاریخی مصرف بوده است" به مفاهیم جدیدی نیاز داریم که بتوانند تحول پدید آمده را در خود بروز داده و برنامه پژوهشی جدیدی را نیز پیش روی علوم اجتماعی قرار دهند. ظاهراً سبک زندگی می‌تواند به‌عنوان متغیری مناسب چنین تحولی را تبیین کند. (افشارکهن و رضایی کرماجانی، ۱۳۹۶: ۱۶۳-۱۶۲).

ریمر چهار دلیل عمده زیر را در تجدید حیات این مفهوم شناسایی می‌کند:

یک: فرایندهای "فردی شدن" که آزادی و حق انتخاب بیشتری را به‌خصوص برای جوانان در شرایط به‌سرعت رو به تغییر جهان داشته‌اند. دوم: رشد طبقه متوسط

جدیدی که جهت‌گیری آنها آشکارا به‌سوی سرگرمی و مصرف است و عمدتاً جوانان شهری دارای مهارت‌های حرفه‌ای را در برمی‌گیرد. سوم افزایش روزافزون مباحثات آکادمیک در خصوص "پست‌مدرنیسم" که در آن، ظهور ارزش‌ها و سبک‌های زندگی جدید، نقش کلیدی را ایفا می‌کنند. چهارم: سهم مؤثر آثار بوردیو در موضوع سبک‌های زندگی و به‌خصوص کتاب او در موضوع "تمايز". (گنجی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۳۳؛ رستمی و اردشیر زاده، ۱۳۹۲: ۲۰-۲۲).

سبک‌های زندگی نتیجه همه انتخاب‌ها و گزینش‌هایی هستند که شخص نسبت به زندگی خود انجام می‌دهد. سبک‌های زندگی برنامه‌های اخلاقی هستند که بر پایه نمایش توان و شایستگی مصرف‌کننده استوارند و نشان‌گر تأمل فزاینده قلمداد می‌شوند که افراد در عمل و دادوستدهای روزمره به نمایش می‌گذارند (رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۵-۶). آنچه مفهوم سبک زندگی را به کیفیت زندگی پیوند می‌زند این ویژگی سبک زندگی است که شامل مجموعه‌ای از رفتارها و عملکردهایی است که یک فرد به‌منظور تأمین نیازها و احتیاجات روزمره خود به کار می‌گیرد و کیفیت و شیوه زندگی هر فردی بیانگر هویت و معرف شخصیت او است (نیازی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۰۸).

سبک‌های زندگی نیروی توانمندی هستند که بر رفاه و بهزیستی افراد و اجتماعات بشری تأثیر می‌گذارند. زندگی افراد در سایه این سبک‌ها دگرگون می‌شوند. از خلال سبک‌های زندگی، افراد توانایی‌های خود را ارتقا می‌بخشند و در پرتو آنها بینش، آگاهی و معنایی بیشتر برای تجربه‌های مختلف زندگی خود به دست می‌آورند. این سبک‌ها و اجزای آن‌ها همچون فراغت، فرصت‌هایی برای تعمق و تأمل و همچنین خلاقیت برای افراد فراهم می‌کنند. در اغلب موارد، روابط جدید، دوستی‌ها، اشکال جدید تماس اجتماعی و پیوندها، در خلال انجام فعالیت‌های سبک‌های زندگی در دسترس افراد قرار می‌گیرد. این روابط که بخشی از سرمایه اجتماعی افراد را تشکیل می‌دهند، در چگونگی کیفیت زندگی و اجزای سازنده آن نقش مهمی دارند (خواجانه‌نوری و سروش، ۱۳۹۳: ۲۶-۲۷).

کیفیت زندگی مفهوم جدیدی نیست. این مفهوم سابقه در فلسفه یونان دارد (غفاری و امید، ۱۳۸۸: ۳). از دیدگاه علم معنی‌شناسی، واژه "کیفیت" به صفت‌ها یا ویژگی‌های معین موضوع موجود (در اینجا زندگی) برمی‌گردد و "زندگی" یک طبقه گسترده شامل همه هستی‌زنگانی می‌باشد. مشکل اینجاست که زندگی می‌تواند از جنبه‌های مختلف تحلیل شود؛ و بنابراین کیفیت زندگی یک مفهوم چند زمینه‌ای می‌شود (Fernandez- Ballesteros, 1998: 388). نوشته‌های مربوط به کیفیت زندگی نشان می‌دهد که در خصوص سازه کیفیت زندگی با تعدد تعاریف مواجهیم که این امر می‌تواند ناشی از سه عامل مختلف باشد: یکی چندبعدی بودن این سازه، دیگری کاربرد آن در حوزه‌های حرفه‌ای متفاوتی چون پزشکی، روانشناسی، جغرافیای انسانی، مطالعات توسعه، اقتصاد، جامعه‌شناسی و در نهایت سطح تحلیل که می‌تواند مربوط به عاملان، فرایندها، موقعیت‌ها و یا ساختارها باشد (غفاری و امید، ۱۳۸۸: ۳).

"کیفیت زندگی به‌وسیله نویسندگان مختلفی به‌عنوان یک مفهوم "انتزاعی"، "سست"، "بی‌شکل" (Birren and Dieckmann, 1991) بررسی شده است؛ یا به‌عنوان "بی‌حدومرز" (Hughes, 1990) که برای تعریفی دقیق بیش‌ازحد مشکل بوده است" (Lawton, Andesen, Davidson & Ganz, 1994)؛ و "مشکل برای کاربردی شدن" (Lawton, 1991) و حتی به‌عنوان چیزی که "معنی‌اش وابسته به، بکاربرنده واژه می‌باشد" (Fowlie & Berkely, 1987). کیفیت زندگی به‌عنوان معادل خوشبختی در حوزه اجتماعی (Campbell, 1981)، وضع بهداشتی در زمینه زیست- پزشکی (همچنین بهداشت کیفیت زندگی نامیده شده است؛ برای مثال: Naughton & Wiklund, 1993)، و رضایت زندگی در زمینه روانشناسی (Palys & Little, 1983) تعریف شده است" (Fernandez- Ballesteros, 1998: 390).

جرج برناردشاول^۱ در سال ۱۹۰۰ در واکنش به تک‌بعدی بودن این تعریف، اظهار داشتند که زندگی خوب و مناسب صرفاً زندگی توأم با شادی و خوشحالی نیست و

1. Georg Bernard Shaw

بدین منظور عبارت "کیفیت زندگی" را جایگزینی برای آن نمودند (Fayers and Machi, 2000: 4- 8). اما پیگو اولین دانشمند اجتماعی بود که اصطلاح "کیفیت زندگی" را در مبحثی از اقتصاد و رفاه اشاره کرد (Walker & Van der Maesen, 1997: 17; Draper, 2003: 15؛ و همچنین نگاه کنید به Moons & et al, 2006).

کیفیت زندگی بسته به حوزه علمی نویسنده با تأکید روی برخی از اجزایش تعریف شده است (Fernandez- Ballesteros, 2011: 23). بنابراین در رویکردهایی که در مورد کیفیت زندگی مطرح شده است؛ بسته به اینکه در چه حوزه‌ای از علوم ارائه شده باشند؛ می‌توان چهار جنبه را به‌خوبی مشاهده کرد: جنبه ذهنی، عینی، فردی (درونی) و اجتماعی (بیرونی). اما اکثر تعاریفی که در مورد کیفیت زندگی ارائه شده است؛ گویای جنبه‌های ذهنی و فردی این مفهوم می‌باشند. همان‌طور که والکر و مائسن^۱ یادآور شده‌اند بیشترین تحقیقات اخیر در زمینه کیفیت زندگی در آمریکا و با تأکید بر رضایت، خوشنودی و رفاه انجام شده بود (Walker & Van der Maesen, 2003: 14).

در میان این رویکردها "دو رویکرد نسبتاً مخالف برجسته‌اند؛ آن‌هایی که دو موقعیت بی‌نهایت جدا از هم روی محوری پیوسته از مفاهیم رایج در دسترس تعریف می‌کنند (Noll/ Zapf, 1994): رویکرد سطح زندگی اسکاندیناوی (Erikson, 1993) و رویکرد کیفیت زندگی آمریکایی (Campbell/ Converse/ Uusitalo, 1994) و به‌عنوان دو ادراک و تحلیل عملکرد متمایز از رفاه و کیفیت زندگی، (Rodgers, 1976). رویکرد اسکاندیناوی تقریباً به‌طور ویژه بر منابع و شرایط زندگی عینی تأکید دارد؛ درحالی‌که رویکرد آمریکایی بر رفاه ذهنی افراد به‌عنوان نتیجه نهایی شرایط و روندها تأکید می‌کند" (Genov, 2004: 156). با این حال، تا به امروز هیچ اجماعی حاصل نشده است که آیا کیفیت زندگی باید محدود به اقدامات عینی یا ذهنی باشد یا خیر (Zeng &

1. Walker & Van der Maesen

(et al., 2020: 241). رفاه ذهنی بر این فرض استوار است که " یک شخص زندگی خود را با زمینه‌ای از معیارهایش چگونه احساس می‌کند" (Diener & Suh, 1997: 191).

طبق نظر این‌گونه‌چسبی و فوجی در ارزیابی کیفیت زندگی افراد همه مواردی را که برایشان مهم است در نظر می‌گیرند و کیفیت کلی زندگی خود را به‌عنوان یک کل قضاوت می‌کنند؛ درحالی‌که هم‌زمان جنبه‌های خاصی را در حوزه‌های زندگی خود انتخاب می‌کنند و در مورد هر یک از این حوزه‌ها به‌طور جداگانه قضاوت می‌کنند (Inoguchi and Fujii 2013: 4). به‌عبارت‌دیگر از این نقطه‌نظر " افراد در مرکز قضاوت در مورد کیفیت زندگی شخصی خویش قرار داده می‌شوند" (Walker & Van der Maesen, 2003: 15). تورس کاریلو^۱ (۲۰۰۶) معتقد است که ذهنیت فراتر از زندگی اجتماعی است و در همه پویایی‌های اجتماعی زندگی روزمره، چه در فضاها، خرد اجتماعی و چه کلان و همچنین در تجربه روزانه ذهنی و اجتماعی وجود دارد (Tonon, 2015: 23). "درحالی‌که شاخص‌های اجتماعی عینی آماره‌هایی هستند که واقعیت‌های اجتماعی را مستقل از ارزیابی شخصی ارائه می‌کنند" (Genov, 2004: 156).

از سوی دیگر رویکردهایی که از دید فردی به کیفیت زندگی نگاه می‌کنند بر این نظرند که "مردم آن چیزهایی را انتخاب خواهند کرد که بیشترین کمک را به کیفیت زندگی‌شان می‌کند. بنابراین، در این عقیده، تعریف کیفیت زندگی یک جامعه بر این اساس است که آیا شهروندان می‌توانند به چیزهایی که مایل‌اند دست یابند یا نه" (Diener & Suh, 1997: 190). در مقابل این رویکرد، رویکردهای کیفیت اجتماعی هستند که این‌گونه تعریف شده‌اند: "شمول شهروندانی که قادر به مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی جوامعشان هستند در شرایطی که به رفاه و ظرفیت‌های فردی‌شان

کمک می‌کنند" (Walker & Van der Maesen, 2003: 4). همان‌طور که مشخص است در این‌گونه رویکرد اصالت به جامعه و شاخص‌های جمعی داده می‌شود. "در این رویکردها، کیفیت زندگی نه به تجارب ذهنی مردم و نه به انجام آرزوهایشان بستگی دارد" (Diener & Suh, 1997: 190). به عقیده برخی پژوهشگران "کیفیت اجتماعی به دلیل اینکه به‌طور نظری مطرح شده است؛ و به دلیل اینکه اجتماعی و نه تنها فردی دیده می‌شود؛ و به دلیل اینکه شامل ابعاد جدیدی از نماگرهاست که توانایی فرهنگی و فردی را منظور می‌کند؛ پیشرفتی در کیفیت زندگی ارائه می‌دهد" (Wallace & Abbott, 2009: 10). به عبارت دیگر کیفیت اجتماعی "پیوندی اساسی بین نیاز، عمل و سیاست‌ها در میان توسعه اقتصادی و اجتماعی ارائه می‌کند" (Abbott & Wallace, 2012: 155).

از جمله این رویکردها می‌توان به نظریه "قابلیت" آمارتیا سن^۱ اشاره کرد. "سن فکر می‌کند که در تعدادی از زمینه‌ها مخصوصاً آنهایی که مربوط به سیاست هستند؛ می‌بایست مراقب قابلیت‌های مردم و نه فقط عملکردهایشان باشیم؛ کیفیت زندگی باید با اصطلاح قابلیت رسیدن به عملکردهای قابل‌دسترس ارزیابی شود" (Morris, 2010: 7). به عبارت دیگر سن معتقد است که جامعه می‌بایست توانایی‌های شهروندان را افزایش دهد.

فیلیپس کیفیت زندگی را در ابعاد فردی و جمعی مورد بررسی قرار می‌دهد (غفاری و امید، ۱۳۸۸: ۱۰-۹). در عین حال به بحث‌های موردی^۲ و کاستانزا هم باید اشاره کرد. موردی برای کیفیت زندگی سه شاخص امنیت اقتصادی- اجتماعی همبستگی اجتماعی و در نهایت تداوم پذیری در نظر گرفته است (همان: ۱۱۸). اما کاستانزا مدلی ارائه می‌کند که در آن شرایط ایجابی کیفیت زندگی یا همان پیش‌بینی و سیاست‌گذاری‌ها و سازه کیفیت زندگی جدای از هم در نظر گرفته شده‌اند. وی از نظر

1. Amartya Sen
2. Murdie

سازه کیفیت زندگی، به نیازهای انسان و دوم اینکه این نیازها چگونه ادراک شوند یعنی بهزیستی ذهنی را مدنظر قرار داده است. از معیشت، تولید نسل، امنیت، عاطفه، شناخت، مشارکت، اوقات فراغت، معنویت، خلاقیت، هویت، آزادی به‌عنوان نیازهای انسان اشاره دارد و بهزیستی ذهنی را شامل شادکامی، مطلوبیت، رفاه برای افراد و گروه‌ها می‌داند که می‌بایست از روی چگونگی تأمین نیازهای اساسی توسط فرد درک شود (همان: ۱۰۷).

همچنین از سه بعد رضایت زندگی شامل: ۱- رضایت ناشی از داشتن که متأثر از میزان برخورداری افراد از امکانات می‌باشد ۲- رضایت ناشی از ارتباط که معطوف به روابط اجتماعی است ۳- رضایت ناشی از دستیابی به اهداف و بعد جمعی کیفیت زندگی در قالب متغیرهای انسجام اجتماعی، ارتباط شبکه‌ای، اعتماد اجتماعی، احترام اجتماعی، دگرخواهی و نوع‌دوستی و عدالت اجتماعی هم، صحبت شده است (همان: ۴).

چارچوب نظری

سه نوع دیدگاه در ارتباط دهی بین سبک و کیفیت زندگی در ادبیات نظری و پیشینه مطالعاتی قابل‌تفکیک است. دیدگاهی که سبک زندگی را متأثر از کیفیت زندگی می‌بیند و دیدگاه دیگر که کیفیت زندگی را متأثر از سبک زندگی می‌داند و دیدگاه سوم که بهزیستی و کیفیت زندگی را یک ویژگی سبک‌های زندگی معاصر می‌داند. هر سه دیدگاه نشان از وجود ارتباط بین این دو مفهوم دارند.

از نظر دیدگاه اول، سبک‌های زندگی نیروی توانمندی هستند که بر رفاه و بهزیستی افراد و اجتماعات بشری تأثیر می‌گذارند. زندگی افراد در سایه این سبک‌ها دگرگون می‌شوند. از خلال سبک‌های زندگی، افراد توانایی‌های خود را ارتقا می‌بخشند و در پرتو آنها بینش، آگاهی و معنایی بیشتر برای تجربه‌های مختلف زندگی خود به دست می‌آورند. این سبک‌ها و اجزای آن‌ها همچون فراغت، فرصت‌هایی برای تعمق و

تأمل و همچنین خلاقیت برای افراد فراهم می‌کنند. در اغلب موارد، روابط جدید، دوستی‌ها، اشکال جدید تماس اجتماعی و پیوندها، در خلال انجام فعالیت‌های سبک‌های زندگی در دسترس افراد قرار می‌گیرد. این روابط که بخشی از سرمایه اجتماعی افراد را تشکیل می‌دهند، در چگونگی کیفیت زندگی و اجزای سازنده آن نقش مهمی دارند (خواجانه‌نوری و سروش، ۱۳۹۳: ۲۶-۲۷).

در دیدگاه دوم بینکلی^۱ در مقاله‌ای با عنوان حکومت‌داری و مطالعات سبک زندگی که بر محور نظریات فوکو ارائه شده است بیان می‌کند که از طریق ذره‌بین مطالعات حکومت‌داری، انتخاب‌های روزمره سبک زندگی افراد به‌عنوان عناصر پروژه‌های بزرگ‌تر خودسازی، که توسط گفتمان‌های درمانی مدیریت ریسک، خود تحقق بخشیدن و بهبود بهزیستی شخصی اجرا شده؛ دیده می‌شوند. پس از خلاصه‌ای از مباحث موجود در جامعه‌شناسی سبک زندگی که توسط تئوری‌های حکومت‌داری اطلاع‌رسانی می‌شوند؛ تفسیرها و توصیه‌هایی در مورد جهات جدید در پژوهش حکومت‌داری ارائه می‌شود که با تمرکز بر بهزیستی ذهنی یا «خوشبختی» به‌عنوان ویژگی سبک‌های زندگی معاصر و به‌عنوان یک هدف از پژوهش جامعه‌شناختی ارائه می‌شود. یک بررسی کوتاه از تحقیقات جدید که شامل حوزه بین‌رشته‌ای "مطالعات خوشبختی" است؛ نشان می‌دهد که جهت جدیدی نه‌تنها برای پژوهش در مورد سبک زندگی، بلکه برای مطالعات حکومت‌داری نیز وجود دارد (Binkley, 2007: 111).

از این‌رو سبک زندگی و کیفیت زندگی در نقطه انتخاب، مشارکت، ارتباط و پیوند اجتماعی، خواست و نیاز و ادراک نیازها با یکدیگر ارتباط پیدا می‌کنند.

در دیدگاه سوم، همان‌طور که ویلن در نظریه خود آورده است سبک زندگی متأثر از سطح رفاه است. در نظریه ویلن "سبک زندگی با تحلیل‌های او از طبقه مرفه جامعه آمریکا پیوند می‌خورد." (کوهی نصرآبادی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۴۸).

1. Binkley

از سوی دیگر به باور گیدنز، سبک زندگی مجموعه‌ای کم‌ویش جامع از عملکردهایی است که فرد آن را به کار می‌گیرد برای برآورده شدن نیازهای جاری خود. (نگاه کنید به رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۲-۲۳؛ افشارکهن و رضایی کرم‌جانی، ۱۳۹۶: ۱۶۳-۱۶۲؛ خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۳). او معتقد است که سبک زندگی شامل انتخاب بسیاری از انتخاب‌های پیش رو است. (Bayangani, 2013: 199). همچنین گیدنز در مباحث خود از سبک زندگی به شاخص‌هایی از جمله غذا، پوشاک، مسکن، اتومبیل، عادات کاری، اشکال مختلف تفریح یا فراغت و انواع دیگری از رفتار منزلت جویانه، محیط دلخواه برای ملاقات کردن دیگران اشاره می‌کند که از شاخص‌هایی است که طبق نظریاتی که حول کیفیت زندگی وجود دارد از شاخص‌های کیفیت زندگی و آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد. (نگاه کنید به رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۰؛ خانی، ۱۳۹۴: ۱۴۷).

طبق نظر بوردیو " ... رفتارها و سبک‌های زندگی افراد جامعه به دلیل موقعیت متفاوتشان از لحاظ سرمایه و قرار گرفتن در میدان‌های اجتماعی گوناگون میان آنها ظاهر می‌شود (رستمی و اردشیر زاده، ۱۳۹۲: ۱۶-۲۰) " و "سبک‌های زندگی و سرمایه پیوندی نزدیک دارند (آتشین صدف و خیری، ۱۳۹۶: ۳۵-۳۶). " بوردیو معتقد است "میدان یک جهان اجتماعی واقعی است که مطابق قوانینش، شکل خاصی از سرمایه در آن انباشته می‌شود" و "افراد همواره برای کسب سرمایه تلاش می‌کنند اما امکان کسب آن سرمایه فقط در محدوده‌ای (میدان) که فرد در آن قرار دارد مقدور است. " (پیربابایی و سلطان‌زاده، ۱۳۹۴: ۷۵-۷۶). از طرف دیگر بوردیو نیز سبک زندگی را محصول "انتخاب" های سلیقه‌ای می‌داند؛ که مصرف را جهت می‌دهد اما معتقد است که این انتخاب‌ها تحت تأثیر "موقعیت ساختاری" انجام می‌شوند (خواجه‌نوری و سروش، ۱۳۹۳: ۳۰-۳۱). بوردیو معتقد است که قدرت انتخاب مردم به "سرمایه / ثروت" آنها بستگی دارد. این ثروت نه تنها مادی، بلکه فرهنگی است (به‌عنوان مثال آموزش، آگاهی فرهنگی و هنر)، و همچنین نمادین است (Hatami & Bagheri, 2015: 3026). از نظر

بورديو" هر قدر سرمايه فرد بيشتر باشد در فضاي اجتماعي در موقعيت بالاتري قرار مي‌گيرد (عيوضي، ۱۳۸۸: ۱۴۸-۱۴۹).

رويکردهايي که از ديد فردي به کيفيت زندگي نگاه مي‌کنند بر اين نظرند که "مردم آن چيزهايي را انتخاب خواهند کرد که بيشترين کمک را به کيفيت زندگي‌شان مي‌کند. بنا بر اين، در اين عقیده، تعريف کيفيت زندگي یک جامعه بر اين اساس است که آيا شهروندان مي‌توانند به چيزهايي که مایل اند دست يابند يا نه" (Diener & Suh, 1997: 190). همچنين کيفيت اجتماعي "پيوندی اساسی بين نياز، عمل و سياست‌ها در ميان توسعه اقتصادي و اجتماعي ارائه مي‌کند" (Abbott & Wallace, 2012: 155).

به نظر کاستانزا، از نظر سازه کيفيت زندگي، به نيازهاي انسان و دوم اينکه اين نيازها چگونه ادراک شوند يعني بهزيستي ذهني را مدنظر قرار داده است (غفاري و اميدي، ۱۳۸۸: ۱۰۷). رويکردهاي کيفيت اجتماعي اين‌گونه تعريف شده‌اند: "شمول شهرونداني که قادر به مشارکت در زندگي اجتماعي و اقتصادي جوامعشان هستند در شرايطي که به رفاه و ظرفيت‌هاي فردي‌شان کمک مي‌کنند" (Walker & Van der Maesen, 2003: 4). بطورکلي، آنچه مفهوم سبک زندگي را به کيفيت زندگي پيوند مي‌زند اين ويژگي سبک زندگي است که شامل مجموعه‌اي از رفتارها و عملکردهايي است که یک فرد به‌منظور تأمين نيازها و احتياجات روزمره خود به کار مي‌گيرد و کيفيت و شيوه زندگي هر فردي بيانگر هويت و معرف شخصيت او است (نيازي و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۰۸).

از سوي ديگر به گفته کاستلز، مصرف عملکردي اجتماعي است که با درون‌مايه خاص (ايدئولوژي) و روابط توزيع و همچنين تضادهايي که با روابط توليد تعيين مي‌شود عينيّت مي‌يابد (حسني و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۲). فضاي مفهومي مصرف در مقايسه با سبک زندگي محدود است، زيرا سبک زندگي، علاوه بر مصرف، شامل فعاليت‌هاي توليد محور نيز مي‌شود (همان: ۳۹). مستند به اينکه پير بورديو علاوه بر

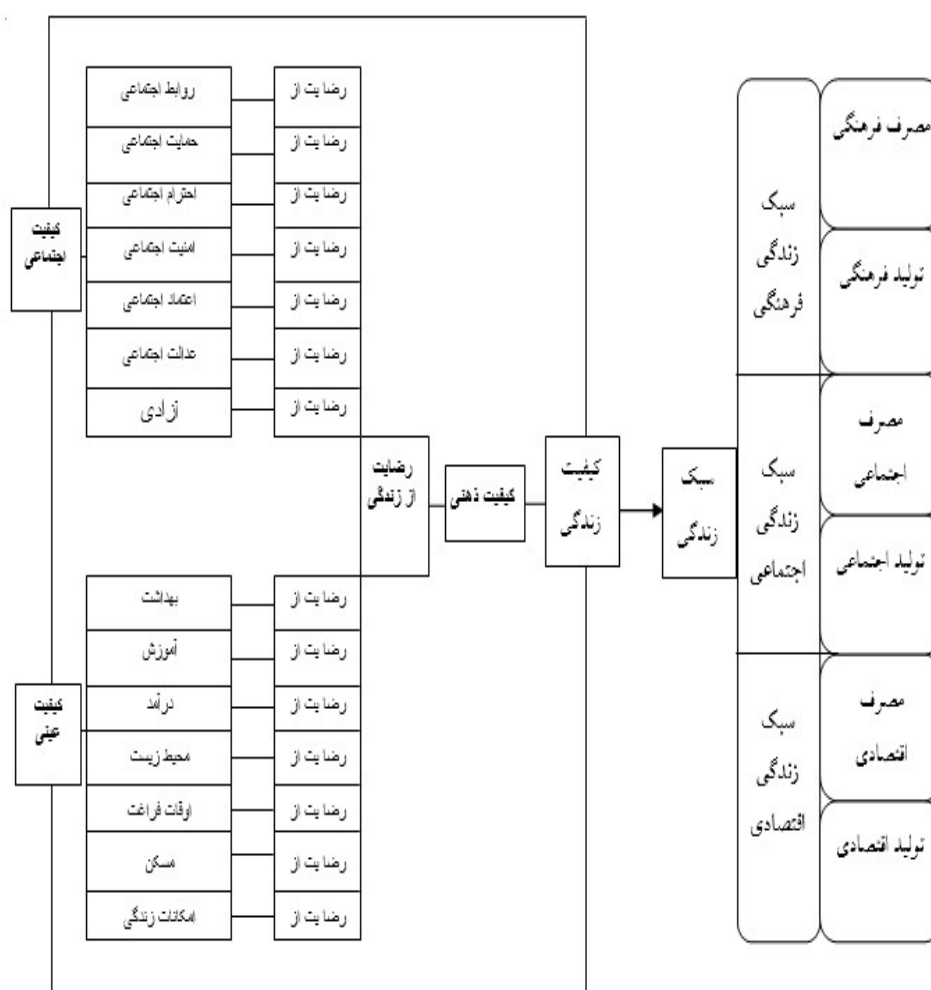
بحث از مصرف، یکی از مهم‌ترین آثار خود را با عنوان "حوزه تولید فرهنگی"^۱ منتشر نموده است (رضایی، ۱۳۸۳: ۵۱-۵۵) و همچنین تعاریفی که نظریه‌پردازانی چون هابرماس، گیدنز، فوکو و بوردیو از ساخت اجتماعی می‌دهند همگی نشان از تولید فعالانه ابعاد اجتماعی است که از لابه‌لای کنش‌های ارتباطی و کنش‌های معطوف به زمان و مکان، فضا و میدان اجتماعی و بر اساس اطلاعاتی که افراد در دسترسشان دارند؛ شکل می‌گیرد (نگاه کنید به موسوی، ۱۳۸۷: ۹۱).

بنابراین سبک زندگی موردنظر تحقیق به‌عنوان متغیر وابسته مبتنی بر تعریف ترکیبی است از بوردیو از میدان در نظریه تمایز و تعریف گیدنز از سبک زندگی و ساخت اجتماعی که پیش‌تر به آن اشاره شد. لذا سبک زندگی موردنظر متشکل از سبک زندگی اقتصادی، سبک زندگی اجتماعی و سبک زندگی فرهنگی که هرکدام از این سبک‌ها شامل فعالیت‌ها و کنش‌های تولیدی و مصرفی هستند که آنها را به‌طورکلی به سبک‌های زندگی تولیدی و سبک‌های زندگی مصرفی و به‌طور خردتر سبک‌های زندگی تولیدی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سبک‌های زندگی مصرفی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تقسیم می‌کنند.

همچنین کیفیت زندگی موردنظر تحقیق به‌عنوان متغیر مستقل مبتنی بر نگاهی ترکیبی است از رویکردهای اسکاندیناوی، آمریکایی و رویکرد کیفیت اجتماعی. از این رو کیفیت زندگی عبارت است از برخورداری و دسترسی فرد به نیازهای اساسی و عینی فرد و تأمین و توسعه ابعاد جمعی زندگی او و رضایت ذهنی از برخورداری‌های مادی و اجتماعی زندگی خویش که ممکن است این رضایت ذهنی در نیم‌نگاهی به مقایسه خود و جامعه و مقایسه آنچه هست و آنچه هدف‌گذاری کرده بود نیز حاصل شده باشد. کیفیت زندگی موردنظر با در کنار هم قرار گرفتن سه رویکرد عینی، ذهنی و جمعی شامل متغیرهای درآمد و اشتغال، بهداشت، آموزش، محیط‌زیست،

۱- رجوع شود به حوزه تولید فرهنگی پیر بوردیو، رضایی، ۱۳۸۳: ۵۱-۵۵ کتاب ماه علوم اجتماعی

اوقات فراغت، مسکن، امکانات زندگی به‌عنوان مقوله کیفیت عینی، امنیت اجتماعی، ارتباط اجتماعی، حمایت اجتماعی، احترام اجتماعی، آزادی، اعتماد اجتماعی، عدالت اجتماعی به‌عنوان مقوله کیفیت اجتماعی و رضایت از زندگی به‌عنوان مقوله کیفیت ذهنی به شکل یک سازه نمود مفهومی و عملیاتی دارد.

شکل ۱- مدل نظری تحقیق

۲۴۳ بررسی جامعه‌شناختی نقش کیفیت زندگی در سبک ...

فرضیات تحقیق

فرضیه اصلی

- کیفیت زندگی به‌طور معنی‌داری روی سبک زندگی سالمندان اثرگذار است.

فرضیه‌های فرعی

- درآمد، آموزش، بهداشت، محیط‌زیست، اوقات فراغت، مسکن، امکانات زندگی، امنیت اجتماعی، روابط اجتماعی، حمایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، احترام اجتماعی، آزادی، عدالت اجتماعی، رضایت از زندگی، سبک زندگی را به‌طور معنی‌داری پیش‌بینی می‌کنند.

- کیفیت زندگی عینی، کیفیت زندگی جمعی، کیفیت زندگی ذهنی، سبک زندگی را به‌طور معنی‌داری پیش‌بینی می‌کنند.

روش‌شناسی پژوهش

مقاله حاضر از نوع تحقیقات پیمایشی است که در بین جامعه آماری شهروندان سالمند شهرستان بندر ماهشهر انجام شده است. حجم جامعه آماری ۹۲۴۱ نفر طبق آمار مدیریت بهداشت و درمان شهرستان در سال ۱۳۹۷ می‌باشد. تعداد ۳۹۶ شهروند به‌عنوان نمونه آماری با فرمول کوکران تعیین، از طریق نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده و ابزار پرسشنامه در طیف لیکرت ۷ تایی، داده‌ها جمع‌آوری و در نهایت با استفاده از نرم‌افزار آماری اس پی اس اس و آزمون‌های آماری توصیفی و استنباطی رگرسیون و تحلیل مسیر تحلیل شده است. پرسشنامه تحقیق برگرفته از نتایج روش دلفی با ۲ پانل و نظر ۳۰ نفر مطلع و اساتید بوده که بخشی از تحقیق دانشگاهی مقطع دکتری رشته جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه محقق است و برای ارزیابی پایایی آن از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است.

جدول ۱- آزمون آلفای کرونباخ

آلفای کرونباخ	گویه ها	آلفای کرونباخ	گویه ها
۰,۸۰۰	سبک زندگی	۰,۸۳۶	کیفیت زندگی
۰,۷۹۶	سبک زندگی اقتصادی	۰,۸۰۲	کیفیت زندگی عینی
۰,۸۶۸	سبک زندگی اجتماعی	۰,۸۲۰	کیفیت زندگی جمعی
۰,۷۳۷	سبک زندگی فرهنگی	۰,۸۸۶	کیفیت زندگی ذهنی

تعریف نظری و عملی متغیرها

- سبک زندگی عبارت‌اند از کنش‌های الگومند تولیدی و مصرفی در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی با مؤلفه‌های سبک زندگی تولیدی اقتصادی، سبک زندگی تولیدی اجتماعی، سبک زندگی تولیدی فرهنگی، سبک زندگی مصرفی اقتصادی، سبک زندگی مصرفی اجتماعی و سبک زندگی مصرفی فرهنگی (نگاه کنید به نظریات گیدنز در مورد سبک زندگی از فیضی، ۱۳۹۲: ۳۰-۳۱؛ خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۹ و همچنین نظریات بوردیو از رستمی و اردشیر زاده، ۱۳۹۲: ۲۰-۱۶؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۹؛ و نگاه مارکس به رابطه تولید و مصرف Ritzer and et al, 2001: 411) مشتمل بر ۳۵ سؤال در طیف لیکرت از ۰ تا ۶ امتیاز. هرچقدر میزان این کنش‌ها بالاتر رود سبک زندگی فرد فعالانه‌تر خواهد بود.

- سبک زندگی فرهنگی عبارت است از کلیه کنش‌های تولیدی و مصرفی در میدان و زمینه فرهنگی با مؤلفه‌های سبک زندگی تولیدی فرهنگی، سبک زندگی مصرفی فرهنگی (نگاه کنید به نظریات گیدنز در مورد سبک زندگی از فیضی، ۱۳۹۲: ۳۰-۳۱؛ خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۹ و همچنین نظریات بوردیو از رستمی و اردشیر زاده، ۱۳۹۲: ۲۰-۱۶؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۹؛ و نگاه مارکس به رابطه

تولید و مصرف (Ritzer and et al, 2001: 411) مشتمل بر ۸ سؤال (سؤالات ۷ تا ۱۴ پرسشنامه سبک زندگی) در طیف لیکرت از ۰ تا ۶ امتیاز.

- **سبک زندگی اجتماعی** عبارت است از کلیه کنش‌های تولیدی و مصرفی جمعی که بروز بیرونی و عینی دارند با مؤلفه‌های سبک زندگی تولیدی اجتماعی، سبک زندگی مصرفی اجتماعی (نگاه کنید به نظریات گیدنز در مورد سبک زندگی از فیضی، ۱۳۹۲: ۳۰-۳۱؛ خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۹ و همچنین نظریات بوردیو از رستمی و اردشیر زاده، ۱۳۹۲: ۲۰-۱۶؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۹؛ و نگاه مارکس به رابطه تولید و مصرف (Ritzer and et al, 2001: 411) مشتمل بر ۲۱ سؤال (سؤالات ۱۵ تا ۳۵ پرسشنامه سبک زندگی) در طیف لیکرت از ۰ تا ۶ امتیاز.

- **سبک زندگی اقتصادی** عبارت است از کلیه کنش‌های رقابتی تولیدی و مصرفی در میدان و زمینه اقتصادی با مؤلفه‌های سبک زندگی تولیدی اقتصادی، سبک زندگی مصرفی اقتصادی (نگاه کنید به نظریات گیدنز در مورد سبک زندگی از فیضی، ۱۳۹۲: ۳۰-۳۱؛ خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۹ و همچنین نظریات بوردیو از رستمی و اردشیر زاده، ۱۳۹۲: ۲۰-۱۶؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۹؛ و نگاه مارکس به رابطه تولید و مصرف (Ritzer and et al, 2001: 411) مشتمل بر ۶ سؤال (سؤالات ۱ تا ۶ پرسشنامه سبک زندگی) در طیف لیکرت از ۰ تا ۶ امتیاز.

- **سبک زندگی تولیدی** عبارت‌اند از کلیه کنش‌های تولیدی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در زمان و مکان خواه مبتنی بر نیازهای واقعی، کاذب و یا زیبایی‌شناسانه باشد. با مؤلفه‌های سبک زندگی تولیدی اقتصادی، سبک زندگی تولیدی اجتماعی، سبک زندگی تولیدی فرهنگی (نگاه کنید به نظریات گیدنز در مورد سبک زندگی از فیضی، ۱۳۹۲: ۳۰-۳۱؛ خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۹ و همچنین نظریات بوردیو از رستمی و اردشیر زاده، ۱۳۹۲: ۲۰-۱۶؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۹؛ و نگاه مارکس به رابطه تولید و مصرف (Ritzer and et al, 2001: 411) مشتمل بر ۱۹ سؤال

(سؤالات ۱ تا ۳، ۷ تا ۹، ۱۵ تا ۲۷ پرسشنامه سبک زندگی) در طیف لیکرت از ۰ تا ۶ امتیاز.

- **سبک زندگی مصرفی** عبارت‌اند استفاده و مصرف کلیه تولیدات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در زمان و مکان خواه مبتنی بر نیازهای واقعی، کاذب و یا زیبایی‌شناسانه باشد. با مؤلفه‌های سبک زندگی مصرفی اقتصادی، سبک زندگی مصرفی اجتماعی و سبک زندگی مصرفی فرهنگی (نگاه کنید به نظریات گیدنز در مورد سبک زندگی از فیضی، ۱۳۹۲: ۳۰-۳۱؛ خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۹ و همچنین نظریات بوردیو از رستمی و اردشیر زاده، ۱۳۹۲: ۲۰-۱۶؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۹؛ و نگاه مارکس به رابطه تولید و مصرف (Ritzer and et al, 2001: 411) مشتمل بر ۱۶ سؤال (سؤالات ۴ تا ۶، ۱۰ تا ۱۴، ۲۸ تا ۳۵ پرسشنامه سبک زندگی) در طیف لیکرت از ۰ تا ۶ امتیاز.

- **کیفیت زندگی** عبارت است ترکیبی از برخورداری و دسترسی فرد به ابعاد عینی و تأمین و توسعه ابعاد جمعی زندگی او و کیفیت ذهنی که رضایت ذهنی از برخورداری‌های مادی و اجتماعی زندگی خویش که ممکن است این رضایت ذهنی در نیم‌نگاهی به مقایسه خود و جامعه و مقایسه آنچه هدف‌گذاری کرده بود و آنچه هست و حاصل‌شده باشد را شامل می‌شود (نگاه کنید به تعاریف فیلیپس، موردی و کاستانزا در مورد کیفیت زندگی از غفاری و امیدی، ۱۳۸۸: ۴، ۱۰-۹، ۱۰۷، ۱۱۸ و همچنین رویکردهای عینی اسکاندیناوی و ذهنی آمریکایی، کیفیت اجتماعی و قابلیت Genov, 2004: 156, Diener & Suh, 1997: 190- 191, Inoguchi and Fujii 2013: 4, Walker & Van der Maesen, 2003: 4, Abbott & Wallace, 2012: 155, Tonon, 2015: 23, Morris, 2010: 7).

مؤلفه‌هایی که کیفیت زندگی را تشکیل می‌دهند عبارت‌اند از بهداشت، آموزش، محیط‌زیست، درآمد، اوقات فراغت، مسکن، امکانات زندگی به‌عنوان کیفیت عینی، روابط اجتماعی، اعتماد اجتماعی، احترام اجتماعی، حمایت اجتماعی، عدالت اجتماعی،

آزادی، امنیت اجتماعی به‌عنوان کیفیت جمعی و در نهایت رضایت از زندگی به‌عنوان کیفیت ذهنی. این متغیر با استفاده از پرسشنامه ۶۳ سؤالی طیف لیکرت ۰ تا ۶ امتیازی سنجیده شده که سؤالات ۱ تا ۶ آن زمینه‌ای و سؤالات ۷ تا ۶۳ آن برای سنجش کیفیت زندگی با ۵۷ سؤال بوده است.

- **کیفیت زندگی عینی** عبارت است از برخورداری و دسترسی فرد به نیازهای اساسی و عینی با مؤلفه‌های درآمد، آموزش، بهداشت، محیط‌زیست، اوقات فراغت، مسکن، امکانات زندگی (نگاه کنید به رویکردها و تعاریف عینی به کیفیت زندگی از غفاری و امیدی، ۱۳۸۸: ۹-۱۰ و ۱۱۸ و همچنین Morris, 2010: 156, Genov, 2004: 7). مشتمل بر ۲۷ سؤال (سؤالات ۷ تا ۱۷ و ۱۹ تا ۳۴ پرسشنامه کیفیت زندگی) در طیف لیکرت از ۰ تا ۶ امتیاز

- **کیفیت زندگی جمعی** عبارت است تأمین و توسعه ابعاد جمعی زندگی فرد با مؤلفه‌های امنیت اجتماعی، ارتباط اجتماعی، حمایت اجتماعی، آزادی، احترام اجتماعی، اعتماد اجتماعی، عدالت اجتماعی (نگاه کنید به رویکردها و تعاریف جمعی به کیفیت زندگی از غفاری و امیدی، ۱۳۸۸: ۹-۱۰ و ۱۱۸ و همچنین Genov, 2004: 156, Diener & Suh, 1997: 190, Wallace & Abbott, 2009: 10, Abbott & Wallace, 2012: 155, Walker & Van der Maesen, 2003: 4, Morris, 2010: 7) مشتمل بر ۲۴ سؤال (سؤالات ۱۸ و ۳۵ تا ۵۷ پرسشنامه کیفیت زندگی) در طیف لیکرت از ۰ تا ۶ امتیاز.

- **کیفیت زندگی ذهنی** عبارت است رضایت ذهنی از برخورداری‌های مادی و اجتماعی زندگی خویش که ممکن است این رضایت ذهنی در نیم‌نگاهی به مقایسه خود و جامعه و مقایسه آنچه هست و آنچه هدف‌گذاری کرده بود نیز حاصل شده باشد (نگاه کنید به رویکردها و تعاریف ذهنی به کیفیت زندگی از غفاری و امیدی، ۱۳۸۸: ۴ و همچنین Inoguchi and Fujii 2013: 4, Walker & Van der Maesen, 2003: 15, Tonon, 2015: 23, Genov, 2004: 156, Diener & Suh, 1997: 191).

7: Morris, 2010). با مؤلفه رضایت از زندگی مشتمل بر ۶ سؤال (سؤالات ۵۸ تا ۶۳ پرسشنامه کیفیت زندگی) در طیف لیکرت از ۰ تا ۶ امتیاز - سالمندان عبارت‌اند از شهروندان ۶۵ سال به بالا.

یافته‌های پژوهش

بر اساس نتایج حاصل از جداول توافقی پیمایش، از میان ۳۹۶ پاسخگو تعداد ۲۳۲ نفر یعنی ۵۸,۶ درصد مرد که ۱۲,۱ درصد روستایی و ۸۷,۹ درصد شهرنشین و ۱۶۴ نفر یعنی ۴۱,۴ درصد زن که از این تعداد ۱۳,۴ درصد روستانشین و ۸۶,۶ درصد آنها شهرنشین بودند. از این تعداد ۷۴,۲, ۰,۵, ۲۳,۷ و ۱,۵ درصد به ترتیب متأهل، مجرد، در شرایط فوت همسر و طلاق گرفته بودند و از این میان ۳۶,۴ درصد بی‌سواد، ۱۲,۶ درصد سواد خواندن و نوشتن، ۲۵,۳ درصد تحصیلات ابتدایی، ۲۰,۷ درصد دیپلم، ۳ درصد فوق‌دیپلم و ۲ درصد لیسانس بودند. همچنین بر اساس تفکیک قومی، ۴۹ درصد عرب، ۴۱,۴ درصد لر، ۵,۶ درصد کرد، ۳,۵ درصد ترک و ۰,۵ درصد بلوچ بوده‌اند.

- میانگین کیفیت و سبک زندگی و ابعاد آنها

با توجه به خروجی جدول آمار توصیفی که میانگین کیفیت زندگی و ابعاد آن را نمایش می‌دهد؛ مشخص است که سالمندان به ترتیب با کیفیت زندگی عینی با میانگین ۱۴۸,۰۷ امتیاز که ۶۱,۶۹ درصد از حداکثر میانگین بالقوه این بعد کیفیت زندگی است، کیفیت زندگی ذهنی با میانگین ۱۸,۸۳ امتیاز که ۵۲,۳ درصد از حداکثر میانگین بالقوه این بعد کیفیت زندگی است، کیفیت زندگی جمعی با میانگین ۶۴,۲۸ امتیاز که ۴۱,۲ درصد از حداکثر میانگین بالقوه این بعد کیفیت زندگی است؛ بیشترین درصد برخورداری در آن ابعاد کیفیت زندگی خود را داشته‌اند. به عبارت دیگر می‌توان گفت که کیفیت زندگی عینی، ذهنی و جمعی در بین سالمندان منطقه به ترتیب بیشترین درصد

تحقیق را داشته‌اند. نتایج همچنین نشان می‌دهد که سالمندان در مجموع از کیفیت زندگی با میانگین ۲۳۱,۱۹ امتیاز که ۵۳,۵۱ درصد از حداکثر میانگین بالقوه کیفیت زندگی است؛ برخوردار بوده‌اند که در مجموع این میزان برخوردارگی از کیفیت زندگی حدود کمی بیش از نیمی از سطح کیفیت زندگی مورد انتظار بوده است.

با توجه به خروجی جدول آمار توصیفی که میانگین سبک‌های زندگی را نمایش می‌دهد؛ مشخص است که سالمندان به ترتیب با سبک زندگی اجتماعی با میانگین ۵۷,۱۵۶ امتیاز که ۴۵,۳۶ درصد از حداکثر میانگین بالقوه این سبک زندگی مصرفی با میانگین ۵۳,۴۰۴ امتیاز که ۴۰,۴۵ درصد از حداکثر میانگین بالقوه این سبک زندگی است، سبک زندگی تولیدی با میانگین ۲۵,۸۷۸ امتیاز که ۳۳,۱۷ درصد از حداکثر میانگین بالقوه این سبک زندگی است، سبک زندگی اقتصادی با میانگین ۱۱,۵۷۵ امتیاز که ۳۲,۱۵ درصد از حداکثر میانگین بالقوه این سبک زندگی است، سبک زندگی فرهنگی با میانگین ۱۰,۵۵ امتیاز که ۲۱,۹۸ درصد از حداکثر میانگین بالقوه این سبک زندگی است؛ بیشترین درصد استفاده و بکارگیری در زندگی خود را داشته‌اند. به عبارت دیگر می‌توان گفت که سبک زندگی در بین سالمندان منطقه مورد تحقیق به ترتیب اجتماعی، مصرفی، تولیدی، اقتصادی و فرهنگی است.

به‌طور خلاصه سبک زندگی اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی از تقسیم‌بندی حوزه‌های اجتماعی و سبک زندگی مصرفی و تولیدی از تقسیم‌بندی دیگر به ترتیب بیشترین درصد استفاده را در بین سالمندان منطقه مورد تحقیق داشته است. به‌طور کلی سالمندان، سبک زندگی با میانگین ۷۹,۲۸ امتیاز که ۳۷,۷۵ درصد از حداکثر میانگین بالقوه خود است؛ را برخوردار بوده است که تقریباً کمی بیشتر از یک‌سوم درصد امکان استفاده و بکارگیری در زندگی است؛ که می‌شود نتیجه گرفت سبک زندگی سالمندان منطقه منفعلانه بوده است.

جدول ۱- آمارهای توصیفی

	تعداد	دامنه	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
کیفیت زندگی عینی	۳۹۶	۰۰.۹۸	۰۰.۱۰۲	۰۰.۲۰۰	۰۷۰۷.۱۴۸	۳۹۲۸۹.۲۱
کیفیت زندگی جمعی	۳۹۶	۰۰.۹۵	۰۰.۲۰	۰۰.۱۱۵	۲۸۲۸.۶۴	۷۴۷۰۸.۱۵
کیفیت زندگی ذهنی	۳۹۶	۰۰.۳۶	۰۰.	۰۰.۳۶	۸۳۳۳.۱۸	۵۹۶۳۲.۶
کیفیت زندگی	۳۹۶	۰۰.۲۱۵	۰۰.۱۲۴	۰۰.۳۳۹	۱۹۱۹.۲۳۱	۷۰۶۵۹.۳۵
سبک زندگی اقتصادی	۳۹۶	۰۰.۲۷	۰۰.	۰۰.۲۷	۵۷۵۸.۱۱	۸۴۴۵۵.۵
سبک زندگی اجتماعی	۳۹۶	۰۰.۸۷	۰۰.۱۱	۰۰.۹۸	۱۵۶۶.۵۷	۶۱۵۷۳.۱۳
سبک زندگی فرهنگی	۳۹۶	۰۰.۳۰	۰۰.	۰۰.۳۰	۵۵۰۵.۱۰	۷۵۷۵۵.۵
سبک زندگی تولیدی	۳۹۶	۰۰.۴۶	۰۰.۵	۰۰.۵۱	۸۷۸۸.۲۵	۴۹۵۱۵.۸
سبک زندگی مصرفی	۳۹۶	۰۰.۸۹	۰۰.۱۰	۰۰.۹۹	۴۰۴۰.۵۳	۸۸۰۸۱.۱۳
سبک زندگی	۳۹۶	۰۰.۱۲۳	۰۰.۱۷	۰۰.۱۴۰	۲۸۲۸.۷۹	۳۸۳۷۹.۲۱
Valid N (listwise)	۳۹۶					

- کیفیت زندگی عینی، کیفیت زندگی جمعی، کیفیت زندگی ذهنی، سبک

زندگی را به طور معنی داری پیش‌بینی می‌کنند.

با توجه به ضریب همبستگی ۰,۶۵۶ خلاصه مدل آزمون رگرسیون که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود می‌بایست گفت که بین مجموعه متغیرهای مستقل کیفیت زندگی عینی و کیفیت زندگی جمعی، کیفیت زندگی ذهنی و متغیر وابسته سبک زندگی همبستگی خوبی وجود دارد. اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با ۰,۴۲۷ می‌باشد نشان می‌دهد که ۴۲,۷ درصد از کل تغییرات سبک زندگی وابسته به ۳ متغیر مستقل ذکر شده می‌باشند. به عبارت دیگر مجموعه متغیرهای مستقل، کمی کمتر از نیمی از واریانس متغیر سبک زندگی را پیش‌بینی می‌کنند. از سوی دیگر با توجه به معنی داری آزمون ($F=98.949$) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۱ برگرفته از جدول ۳ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از ۳ متغیر مستقل و یک متغیر

وابسته سبک زندگی مدل خوبی بوده و مجموعه متغیرهای مستقل قادرند تغییرات سبک زندگی را پیش‌بینی کنند.

اما ارزیابی جدول ۴ نشان می‌دهد که ۳ متغیر کیفیت زندگی جمعی، کیفیت زندگی عینی و کیفیت زندگی ذهنی به ترتیب با ضرایب بتای استاندارد شده ۰,۴۷۷، ۰,۱۷۷، ۰,۱۲۱. بیشترین همبستگی مثبت معنی‌دار و بدون واسطه را با متغیر وابسته یعنی سبک زندگی داشته‌اند. نتایج پیمایش نشان می‌دهد که کیفیت زندگی جمعی با تأثیر مستقیم ۰,۴۷۷ و بدون تأثیر غیرمستقیم و با ۰,۴۷۷ تأثیر کل، کیفیت زندگی ذهنی با تأثیر مستقیم ۰,۱۲۱ و ۰,۳۱۳ تأثیر غیرمستقیم و با ۰,۴۳۴ تأثیر کل، کیفیت زندگی عینی با تأثیر مستقیم ۰,۱۷۷ و ۰,۲۴۲ تأثیر غیرمستقیم و ۰,۴۱۹ تأثیر کل، همان‌طور که شکل (۲) تحلیل مسیر نشان می‌دهد؛ به ترتیب بیشترین اثرگذاری را روی سبک زندگی داشته‌اند.

جدول ۲- خلاصه مدل

مدل	ضریب همبستگی R	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	تخمین خطای استاندارد
۱	۰,۶۵۶	۴۳۱	۴۲۷	۱۹۲۸۰,۱۶
a. پیش‌بین‌ها (Constant): کیفیت زندگی ذهنی، کیفیت زندگی عینی، کیفیت زندگی جمعی				
b. متغیر وابسته: سبک زندگی				

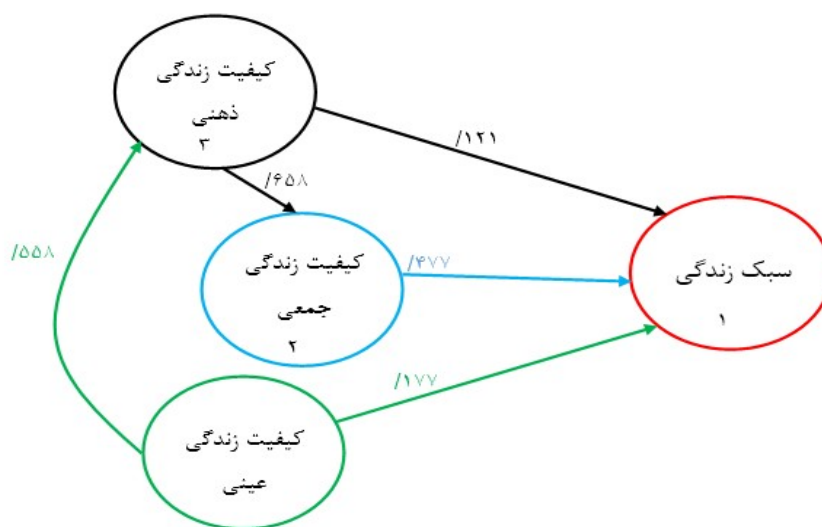
جدول ۳- آنوا

مقدار ویژه	F	میانگین اسکوورها	درجه آزادی	جمع اسکوورها	مدل
۰,۰۰۰	۹۴۹,۹۸	۰,۸۲,۲۵۹۴۵	۳	۲۴۶,۷۷۸۳۵	Regression
		۲۰۷,۲۶۲	۳۹۲	۰,۷۷,۱۰۲۷۸۵	Residual
			۳۹۵	۳۲۳,۱۸۰۶۲۰	Total
a. متغیر وابسته: سبک زندگی					
b. پیش‌بین‌ها (Constant): کیفیت زندگی ذهنی، کیفیت زندگی عینی، کیفیت زندگی جمعی					

جدول ۴- اثرات متقابل

مدل	اثرات متقابل غیراستاندارد	اثرات متقابل استاندارد		T	مقدار ویژه	همبستگی‌ها		
		B	خطای استاندارد			بتا	مرتبه صفر	تفکیکی
(Constant)	۰۷۹.۴	۲۹۸.۶		۶۴۸.	۵۱۸.			
کیفیت زندگی عینی	۱۷۷.	۰۴۶.	۱۷۷.	۸۴۹.۳	۰۰۰.	۴۱۰.	۱۹۱.	۱۴۷.
کیفیت زندگی جمعی	۶۴۸.	۰۶۸.	۴۷۷.	۵۴۸.۹	۰۰۰.	۶۱۷.	۴۳۴.	۳۶۴.
کیفیت زندگی ذهنی	۳۹۲.	۱۸۳.	۱۲۱.	۱۴۲.۲	۰۳۳.	۵۲۸.	۱۰۸.	۰۸۲.

a. متغیر وابسته: سبک زندگی

شکل ۲- نقش ابعاد و گویه های کیفیت زندگی روی سبک زندگی سالمندان

- درآمد، آموزش، بهداشت، محیط‌زیست، اوقات فراغت، مسکن، امکانات زندگی، امنیت اجتماعی، روابط اجتماعی، حمایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، احترام اجتماعی، آزادی، عدالت اجتماعی، رضایت از زندگی، سبک زندگی را به‌طور معنی‌داری پیش‌بینی می‌کنند.

با توجه به ضریب همبستگی $0,764$ خلاصه مدل آزمون رگرسیون که در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود می‌بایست گفت که بین مجموعه متغیرهای مستقل درآمد، آموزش، بهداشت، محیط‌زیست، اوقات فراغت، مسکن، امکانات زندگی، امنیت اجتماعی، روابط اجتماعی، حمایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، احترام اجتماعی، آزادی، عدالت اجتماعی، رضایت از زندگی و متغیر وابسته سبک زندگی همبستگی خیلی خوبی وجود دارد. اما مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده که برابر با $0,567$ می‌باشد نشان می‌دهد که $56,7$ درصد از کل تغییرات سبک زندگی وابسته به 15 متغیر مستقل ذکر شده می‌باشند. به‌عبارت‌دیگر مجموعه متغیرهای مستقل، بیش از نیمی از واریانس متغیر سبک زندگی را پیش‌بینی می‌کنند. از سوی دیگر با توجه به معنی‌داری آزمون F (35.550) در سطح خطای کوچک‌تر از $0,01$ ، برگرفته از جدول ۶ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از 15 متغیر مستقل و یک متغیر وابسته سبک زندگی مدل خوبی بوده و مجموعه متغیرهای مستقل قادرند تغییرات سبک زندگی را پیش‌بینی کنند.

اما ارزیابی جدول ۷ نشان می‌دهد که 9 متغیر آموزش، رضایت از زندگی، روابط اجتماعی، آزادی، مسکن، درآمد، محیط‌زیست، عدالت، امنیت به ترتیب با ضرایب بتای استاندارد شده $0,309$ ، $0,236$ ، $0,209$ ، $0,175$ ، $-0,157$ ، $-0,155$ ، $-0,116$ ، $0,101$ ، $0,073$. بیشترین همبستگی معنی‌دار و بدون واسطه را با متغیر وابسته یعنی سبک زندگی داشته‌اند که همبستگی مسکن و محیط‌زیست با سبک زندگی معکوس بوده است. شکل (۳) تحلیل مسیر اثرگذاری گویه‌های کیفیت زندگی بر سبک زندگی را نشان می‌دهد.

جدول ۵- خلاصه مدل

مدل	ضریب همبستگی R	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	تخمین خطای استاندارد
۱	۰.۷۶۴ ^۲	۵۸۴.	۵۶۷.	۰.۶۳۳۴.۱۴
<p>a. پیش‌بین‌ها (Constant): رضایت از زندگی، درآمد، امنیت اجتماعی، مسکن، آموزش، عدالت اجتماعی، محیط‌زیست، اعتماد اجتماعی، بهداشت، آزادی، ارتباط اجتماعی، احترام اجتماعی، اوقات فراغت، امکانات زندگی، حمایت اجتماعی</p> <p>b. متغیر وابسته: سبک زندگی</p>				

جدول ۶- آنوا

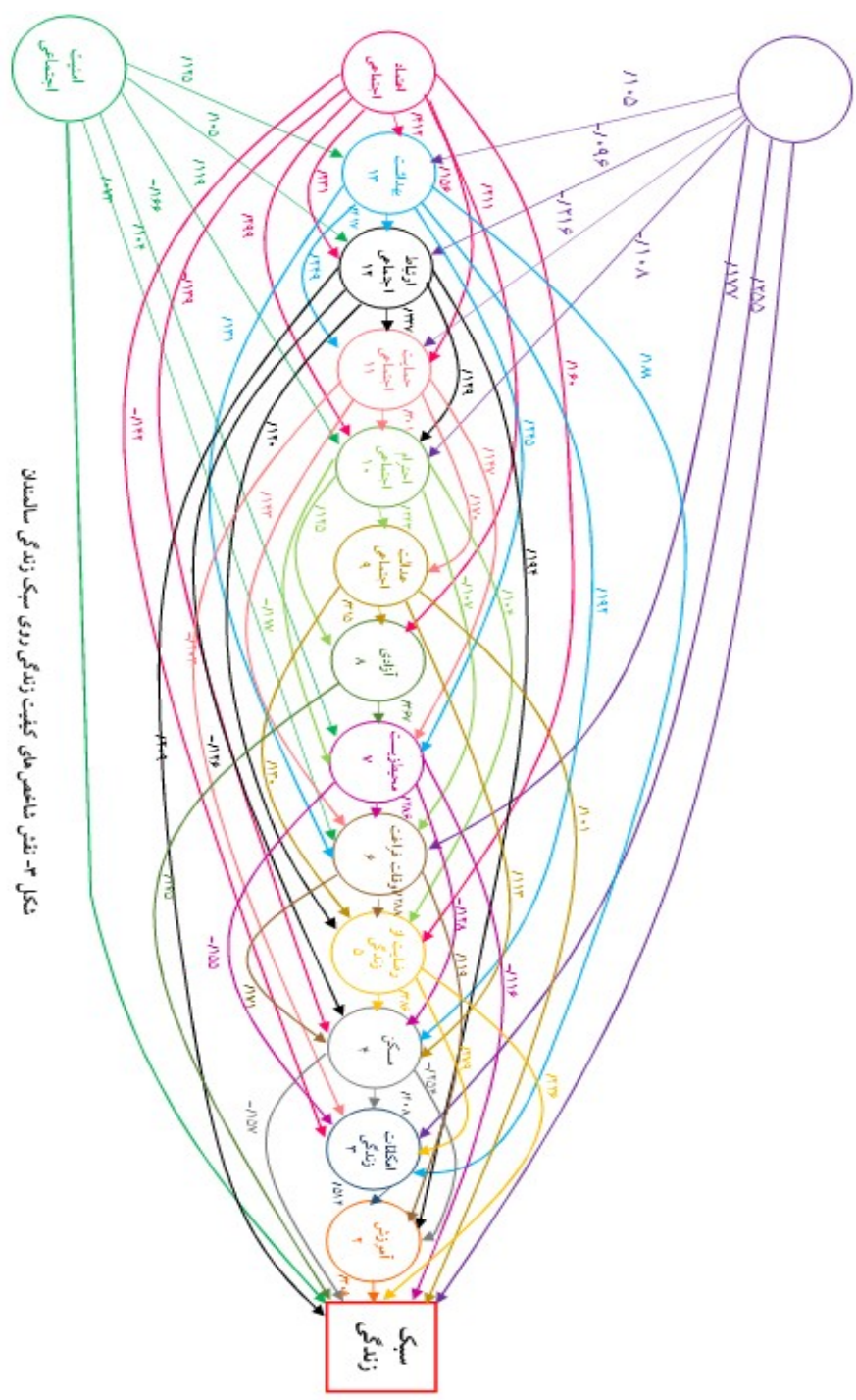
مقدار ویژه	F	میانگین اسکوآرها	درجه آزادی	جمع اسکوآرها	مدل
۰.۰۰۰ ^۲	۵۵۰.۳۵	۹۹۱.۷۰۳۰	۱۵	۸۶۳.۱۰۵۴۶۴	Regression
		۷۷۸.۱۹۷	۳۸۰	۴۶۰.۷۵۱۵۵	Residual
			۳۹۵	۳۲۳.۱۸۰۶۲۰	Total
<p>a. متغیر وابسته: سبک زندگی</p> <p>b. پیش‌بین‌ها (Constant): رضایت از زندگی، درآمد، امنیت اجتماعی، مسکن، آموزش، عدالت اجتماعی، محیط‌زیست، اعتماد اجتماعی، بهداشت، آزادی، ارتباط اجتماعی، احترام اجتماعی، اوقات فراغت، امکانات زندگی،</p>					

جدول ۷- اثرات متقابل

مدل	اثرات متقابل غیر استاندارد		اثرات متقابل استاندارد	T	مقدار ویژه	همبستگی‌ها		
	B	خطای استاندارد	بتا			مرتبه صفر	تفکیکی	نیمه تفکیکی
۱	(Constant)	۱۹۴.۳۴	۳۴۷.۷		۶۵۴.۴	۰.۰۰۰		
	درآمد	۸۲۶.۱	۴۴۰.	۱۵۵.	۱۵۱.۴	۰.۰۰۰	۱۴۳.	۲۰۸. ۱۳۷.

۲۵۶ فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، سال یازدهم، شماره ۴۵، زمستان ۱۳۹۹

آموزش	۳۴۰.۱	۱۸۲.	۳۰۹.	۳۵۱.۷	۰۰۰.	۵۲۱.	۳۵۳.	۲۴۳.
بهداشت	۱۸۵.	۱۸۶.	۰۴۵.	۹۹۶.	۳۲۰.	۴۰۹.	۰۵۱.	۰۳۳.
محیط‌زیست	۷۱۷-.	۲۸۸.	۱۱۶-.	۴۸۷.۲-	۰۱۳.	۲۴۳.	۱۲۷-.	۰۸۲-.
اوقات فراغت	۵۴۸.	۴۶۱.	۰۵۶.	۱۹۰.۱	۲۳۵.	۳۷۴.	۰۶۱.	۰۳۹.
مسکن	۷۲۰-.	۱۹۸.	۱۵۷-.	۶۴۷.۳-	۰۰۰.	۰۲۴.	۱۸۴-.	۱۲۱-.
امکانات زندگی	۱۱۶-.	۰۹۹.	۰۵۸-.	۱۷۴.۱-	۲۴۱.	۱۹۰.	۰۶۰-.	۰۳۹-.
امنیت اجتماعی	۵۸۸.	۲۸۶.	۰۷۳.	۰۵۵.۲	۰۴۱.	۱۹۹.	۱۰۵.	۰۶۸.
ارتباط اجتماعی	۹۴۳.	۲۰۶.	۲۰۹.	۵۷۷.۴	۰۰۰.	۵۴۹.	۲۲۹.	۱۵۱.
حمایت اجتماعی	۵۱۷.	۲۷۴.	۰۹۴.	۸۸۵.۱	۰۶۰.	۴۴۶.	۰۹۶.	۰۶۲.
آزادی اجتماعی	۷۶۹.	۱۸۴.	۱۷۵.	۱۸۰.۴	۰۰۰.	۴۲۰.	۲۱۰.	۱۳۸.
احترام اجتماعی	۰۸۶-.	۴۲۲.	۰۰۹-.	۲۰۴-.	۸۳۹.	۳۷۵.	۰۱۰-.	۰۰۷-.
اعتماد اجتماعی	۰۴۷.	۳۳۱.	۰۰۶.	۱۴۱.	۸۸۸.	۳۵۶.	۰۰۷.	۰۰۵.
عدالت اجتماعی	۸۳۴.	۳۲۶.	۱۰۱.	۵۵۵.۲	۰۱۱.	۳۶۴.	۱۳۰.	۰۸۵.
رضایت از زندگی	۷۶۵.	۱۷۰.	۲۳۶.	۵۰۲.۴	۰۰۰.	۵۲۸.	۲۲۵.	۱۴۹.
a. متغیر وابسته: سبک زندگی								

شکل ۳- نقش شاخص های کیفیت زندگی روی سبک زندگی سالمندان

- کیفیت زندگی به‌طور معنی‌داری روی سبک زندگی سالمندان اثرگذار است. با توجه به مقدار $\text{Sig}: 0,000$ خروجی آزمون پیرسون جدول (۸) می‌بایست گفت که رابطه معنی‌داری در سطح ۹۹ درصد بین کیفیت زندگی و سبک زندگی سالمندان وجود دارد و بنابراین فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. میزان ضریب همبستگی $0,615$ نشان می‌دهد که این همبستگی مستقیم و در حد متوسط است. به‌عبارت‌دیگر با ۱ واحد افزایش در کیفیت زندگی، سبک زندگی سالمندان $0,615$ واحد فعالانه‌تر می‌شود.

جدول ۸- همبستگی پیرسون

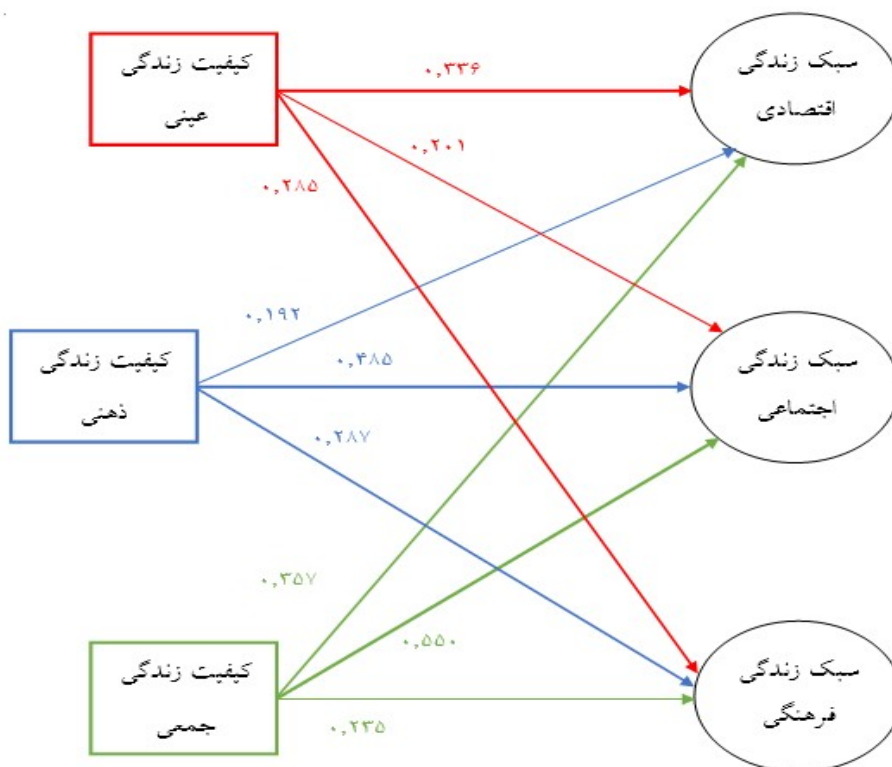
		کیفیت زندگی	سبک زندگی
کیفیت زندگی	همبستگی پیرسون	۱	$0,615^{**}$
	Sig. (2- طرفه)		۰۰۰
	تعداد	۳۹۶	۳۹۶
سبک زندگی	همبستگی پیرسون	$0,615^{**}$	۱
	Sig. (2- طرفه)	۳۹۶	
	تعداد	۳۹۶	۳۹۶

- مسیر اثرگذاری ابعاد کیفیت زندگی روی سبک‌های زندگی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی سالمندان

نتایج پیمایش نشان می‌دهد که کیفیت زندگی عینی با تأثیر مستقیم $0,336$ و بدون تأثیر غیرمستقیم و با $0,336$ تأثیر کل، کیفیت زندگی جمعی با تأثیر مستقیم $0,233$ و $0,124$ تأثیر غیرمستقیم و با $0,357$ تأثیر کل، کیفیت زندگی ذهنی بدون تأثیر مستقیم و $0,192$ تأثیر غیرمستقیم و $0,192$ تأثیر کل همان‌طور که شکل تحلیل مسیر (۴) نشان می‌دهد؛ به ترتیب بیشترین اثرگذاری را روی سبک زندگی اقتصادی داشته‌اند. گرچه کیفیت عینی بیشترین اثر مستقیم را روی سبک زندگی اقتصادی دارد اما تنها با ۲ صدم

(۰,۰۲) کمتر نسبت به کیفیت جمعی دومین رتبه در اثرگذاری کلی روی سبک زندگی اقتصادی دارد. از سوی دیگر در مدلی دیگر کیفیت زندگی جمعی با تأثیر مستقیم ۰,۵۵۰ و بدون تأثیر غیرمستقیم و با ۰,۵۵۰ تأثیر کل، کیفیت زندگی ذهنی با تأثیر مستقیم ۰,۱۲۴ و ۰,۳۶۱ تأثیر غیرمستقیم و با ۰,۴۸۵ تأثیر کل، کیفیت زندگی عینی بدون تأثیر مستقیم و ۰,۲۰۱ تأثیر غیرمستقیم و ۰,۲۰۱ تأثیر کل همان‌طور که شکل تحلیل مسیر (۴) نشان می‌دهد؛ به ترتیب بیشترین اثرگذاری را روی سبک زندگی اجتماعی داشته‌اند.

همچنین در مدلی دیگر کیفیت زندگی جمعی با تأثیر مستقیم ۰,۲۳۵ و بدون تأثیر غیرمستقیم و با ۰,۲۳۵ تأثیر کل، کیفیت زندگی عینی با تأثیر مستقیم ۰,۱۹۹ و ۰,۰۸۶ تأثیر غیرمستقیم و با ۰,۲۸۵ تأثیر کل، کیفیت زندگی ذهنی با تأثیر مستقیم ۰,۱۳۳ و ۰,۱۵۴ تأثیر غیرمستقیم و ۰,۲۸۷ تأثیر کل همان‌طور که شکل تحلیل مسیر (۴) نشان می‌دهد؛ به ترتیب بیشترین اثرگذاری را روی سبک زندگی اجتماعی داشته‌اند. گرچه کیفیت جمعی بیشترین اثر مستقیم را روی سبک زندگی فرهنگی دارد اما کیفیت ذهنی بیشترین اثرگذاری کلی را روی سبک زندگی فرهنگی دارد. به‌طور کل، ترکیب این سه مدل، به شکل مدل زیر خود را نشان می‌دهد.

شکل ۴- نقش ابعاد کیفیت زندگی روی سبک‌های زندگی

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج بدست آمده از پیمایش مشخص شد که سبک زندگی اجتماعی از درصد فراوانی کنش بیشتری در بین سالمندان برخوردار است؛ و سبک زندگی اجتماعی بیش از دو برابر بیشتر از سبک زندگی فرهنگی و حدود ۱,۵ برابر بیشتر از سبک زندگی اقتصادی دارای فراوانی فعالیت و کنش است. این یافته‌ها ضمن نمایان کردن اجتماعی بودن سبک زندگی سالمندان منطقه تا اقتصادی و فرهنگی بودن سبک زندگی آنها در پاسخ به این سؤال از تحقیق، با ریشه‌های عشائری، قومی و خانوادگی واحد تحلیل تحقیق که می‌تواند سرمایه متناسب و متناظر خود را ایجاد کند؛ منطبق

است که می‌تواند با این نظر بوردیو مبنی بر اینکه "... رفتارها و سبک‌های زندگی افراد جامعه به دلیل موقعیت متفاوتشان از لحاظ سرمایه و قرار گرفتن در میدان‌های اجتماعی گوناگون میان آنها ظاهر می‌شود (رستمی و اردشیر زاده، ۱۳۹۲: ۲۰-۱۶) و " سبک‌های زندگی و سرمایه پیوندی نزدیک دارند (آتشین صدف و خیری، ۱۳۹۶: ۳۵-۳۶). " هماهنگ باشد.

در بررسی این فرضیه که کیفیت زندگی عینی، کیفیت زندگی جمعی، کیفیت زندگی ذهنی، سبک زندگی را به‌طور معنی‌داری پیش‌بینی می‌کند؛ نتایج رگرسیون و تحلیل مسیر نشان می‌دهد گرچه طبق آماره‌های توصیفی کیفیت زندگی عینی، ذهنی و جمعی در بین سالمندان منطقه به ترتیب بیشترین درصد تحقیق را داشته‌اند؛ اما کیفیت زندگی جمعی، کیفیت زندگی ذهنی، کیفیت زندگی عینی به ترتیب با بیشترین تأثیر کل، بیشترین اثرگذاری را روی سبک زندگی داشته‌اند که می‌توان نتیجه گرفت که سبک زندگی شهروندان سالمند بیشتر تحت تأثیر ابعاد جمعی و ذهنی کیفیت زندگی است تا ابعاد عینی آن و این نتایج منطبق با نمای سبک زندگی سالمندان منطقه است که طی آن سبک زندگی سالمندان منطقه با اختلاف نمای اجتماعی دارد تا اقتصادی و فرهنگی، چرا که این رده سنی که هم‌اکنون در رده سالمندی قرار دارند؛ حسب زمان و نوع جامعه سنتی که در آن جامعه‌پذیر شده‌اند؛ به ارزش‌های جمعی و بازخوردهای آن نسبت به خود بیشتر اهمیت داده و برای آنها از اهمیتی و اولویت بیشتری برای هدف‌گذاری و تحقق برخوردار است. از این‌رو اهداف و ارزش‌های جمعی و ذهنی محرک پراهمیت‌تری برای سبک کنش و فعالیت‌های زندگی اجتماعی است که به آن سبک زندگی می‌گوییم.

در واقع با توجه به اینکه هدف کیفیت زندگی است؛ هر کنش و فعالیتی که بتواند کیفیت زندگی و مخصوصاً کیفیات با ارزش‌تر و مهم‌تر از نظر جامعه که در اینجا کیفیات جمعی و ذهنی و سپس عینی است را تأمین نماید؛ باعث می‌شود فعالیت و کنش بیشتر صورت گیرد و در غیر این صورت ضریب احتمال کنش کمتر می‌شود.

به عبارت دیگر برای سالمندان ارزش سرمایه اجتماعی بیشتر است و بنابراین کنش و فعالیت اجتماعی برای بدست آوردن آن سرمایه و کیفیت جمعی نیز بیشتر خواهد داشت. لذا به طور کلی ما می‌توانیم طبق نتایج به سبک زندگی برسیم که می‌توان از آن به عنوان سبک زندگی کیفیت محور نام برد. سبک زندگی‌ای که هدف آن کیفیت زندگی است و میزان کیفیت محوری فعالیت و کنشی که می‌خواهد شکل بگیرد می‌توان احتمال وقوع آن را پیش‌بینی کند.

این در انطباق با نظر بوردیو در خصوص میدان و سرمایه‌ها در جامعه است که می‌گوید نقش مهمی در شکل‌گیری سبک‌های زندگی دارند.

طبق نظر بوردیو "... رفتارها و سبک‌های زندگی افراد جامعه به دلیل موقعیت متفاوتشان از لحاظ سرمایه و قرار گرفتن در میدان‌های اجتماعی گوناگون میان آنها ظاهر می‌شود (رستمی و اردشیر زاده، ۱۳۹۲: ۲۰-۱۶)" و "سبک‌های زندگی و سرمایه پیوندی نزدیک دارند (آتشین صدف و خیری، ۱۳۹۶: ۳۵-۳۶)". بوردیو معتقد است "میدان یک جهان اجتماعی واقعی است که مطابق قوانینش، شکل خاصی از سرمایه در آن انباشته می‌شود" و "افراد همواره برای کسب سرمایه تلاش می‌کنند اما امکان کسب آن سرمایه فقط در محدوده‌ای (میدان) که فرد در آن قرار دارد مقدور است." (پیربابایی و سلطان‌زاده، ۱۳۹۴: ۷۵-۷۶). از طرف دیگر بوردیو نیز سبک زندگی را محصول "انتخاب" های سلیقه‌ای می‌داند؛ که مصرف را جهت می‌دهد اما معتقد است که این انتخاب‌ها تحت تأثیر "موقعیت ساختاری" انجام می‌شوند (خواجانه‌نوری و سروش، ۱۳۹۳: ۳۰-۳۱).

بوردیو معتقد است که قدرت انتخاب مردم به "سرمایه / ثروت" آن‌ها بستگی دارد. این ثروت نه تنها مادی، بلکه فرهنگی است (به عنوان مثال آموزش، آگاهی فرهنگی و هنر)، و همچنین نمادین است (Hatami & Bagheri, 2015: 3026). از سوی دیگر در راستای نظریه گیدنز در خصوص سبک زندگی است که می‌گوید سبک زندگی مجموعه‌ای کم‌وبیش جامع از عملکردهایی است که فرد آن را به کار می‌گیرد برای

بررسی جامعه‌شناختی نقش کیفیت زندگی در سبک ... ۲۶۳

برآورده شدن نیازهای جاری خود. (نگاه کنید به رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۲-۲۳؛ افشارکهن و رضایی کرماجانی، ۱۳۹۶: ۱۶۳-۱۶۲؛ خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۳). او معتقد است که سبک زندگی شامل انتخاب بسیاری از انتخاب‌های پیش رو است. (Bayangani, 2013: 199).

همچنین گیدنز در مباحث خود از سبک زندگی به شاخص‌هایی از جمله غذا، پوشاک، مسکن، اتومبیل، عادات کاری، اشکال مختلف تفریح یا فراغت و انواع دیگری از رفتار منزلت جویانه، محیط دلخواه برای ملاقات کردن دیگران اشاره می‌کند که از شاخص‌هایی است که طبق نظریاتی که حول کیفیت زندگی وجود دارد از شاخص‌های کیفیت زندگی و آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد (نگاه کنید به رضایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۰؛ خانی، ۱۳۹۴: ۱۴۷) و با رویکردهایی که از دید فردی به کیفیت زندگی نگاه می‌کنند و معتقدند "مردم آن چیزهایی را انتخاب خواهند کرد که بیشترین کمک را به کیفیت زندگی‌شان می‌کند" (Diener & Suh, 1997: 190) و دیدگاه وبلن که معتقد است سبک زندگی متأثر از سطح رفاه است و می‌گوید "سبک زندگی با تحلیل‌های او از طبقه مرفه جامعه آمریکا پیوند می‌خورد." (کوهی نصرآبادی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۴۸) هم نظر است.

البته برخلاف نظر گیدنز و وبلن که تنها به نیازهای جاری و رفاه برای تأثیر بر سبک زندگی اشاره دارند؛ نتایج این پژوهش نشان دادند که نه تنها کیفیت عینی که شامل مؤلفه‌هایی است که گیدنز و وبلن برای تأثیر بر سبک زندگی به آنها اشاره کرده‌اند بلکه کیفیت جمعی و ذهنی نیز پیش و علاوه بر آن روی سبک زندگی اثرگذار هستند؛ چرا که همان‌طور که مشخص است سالمندان در مرحله‌ای از زندگی قرار دارند که بیشتر به کیفیت زندگی جمعی و ذهنی نیازمندند و ارزش می‌نهند تا کیفیت زندگی عینی. اما دلیل بالا بودن کیفیت عینی سالمندان نسبت به سایر ابعاد کیفیت زندگی آنها دوره زندگی با رونق اقتصادی، اشتغال و رقابت کم در بدست آوردن سرمایه و مایملک بوده است که توانسته‌اند برخی از سرمایه‌های اقتصادی و شاخص‌های مربوط به کیفیت

عینی را بدست آورند و برخی دیگر از آن نیز شاخص‌هایی هستند که دولت و حاکمیت توسط توسعه زیرساخت و خدمات نظیر راه، مخابرات، گاز، آب و برق و ... در اختیار قرار داده است.

اما ممکن است گفته شود که چرا کیفیت جمعی علی‌رغم ارزشمندتر بودن نزد این رده سنی و از هنگام جامعه‌پذیری بیشتر نتوانسته است بیشتر افزایش یابد؛ که دلیل آن را می‌توان شکاف نسلی و گذر از پیرسالاری دانست. این می‌تواند نقش خانواده، دوستان، آشنایان، همسایگان، محله و همشهریان و برداشت‌های ذهنی سالمند از وضعیت فردی و اجتماعی و رضایت از برخورداری‌های خود در گذشته و حال را برای فعالانه‌تر کردن سبک زندگی سالمندان پررنگ‌تر و پراهمیت‌تر کند. نتایج تأییدکننده نظریه بورديو در خصوص میدان و سرمایه مربوطه است مبنی بر اینکه "... رفتارها و سبک‌های زندگی افراد جامعه به دلیل موقعیت متفاوتشان از لحاظ سرمایه و قرار گرفتن در میدان‌های اجتماعی گوناگون میان آنها ظاهر می‌شود (رستمی و اردشیر زاده، ۱۳۹۲: ۲۰-۱۶)".

سبک‌های زندگی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هرکدام به‌طور جداگانه برای تحقق نیازمند ترکیبی از کیفیت‌های زندگی عینی، جمعی و ذهنی هستند. به‌طوری‌که نتایج تحلیل مسیر و مدل‌های برگرفته از آن در پیمایش نشان می‌دهد اگر هدف سبک زندگی اقتصادی باشد؛ کیفیت زندگی جمعی، عینی و ذهنی به ترتیب بیشترین اثرگذاری برای تحقق آن را دارد؛ که البته کیفیت زندگی عینی تنها با ۲ صدم درصد کمتر از کیفیت زندگی جمعی در رتبه دوم ما قرار گرفته است. همچنین اگر هدف سبک زندگی اجتماعی باشد؛ کیفیت زندگی جمعی، ذهنی و عینی به ترتیب بیشترین اثرگذاری برای تحقق آن را دارد. از سوی دیگر اگر هدف سبک زندگی فرهنگی باشد؛ کیفیت زندگی ذهنی، عینی و جمعی به ترتیب بیشترین اثرگذاری برای تحقق آن را دارد. به عبارت دیگر ترکیبی از کیفیت زندگی جمعی که با توجه به نتایج پژوهش که در بندهای قبلی به آنها اشاره شد؛ به ترتیب از سرمایه‌های اجتماعی و یا سایر سرمایه‌های

قابل تبدیل به آن تشکیل شده است؛ کیفیت عینی به ترتیب متشکل از سرمایه‌های فرهنگی، اقتصادی و سایر سرمایه‌های قابل تبدیل به آنها، کیفیت ذهنی به ترتیب از سرمایه ذهنی و یا سایر سرمایه‌های قابل تبدیل به آن که سرمایه‌های سه‌گانه سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن را شکل می‌دهند؛ منجر به کنش‌های تولیدی و مصرفی در میدان اقتصادی می‌شود که سبک زندگی اقتصادی را محقق می‌کنند.

از سوی دیگر ترکیبی از کیفیت جمعی متشکل از به ترتیب سرمایه‌های اجتماعی و یا سایر سرمایه‌های قابل تبدیل به آن، کیفیت ذهنی به ترتیب از سرمایه ذهنی و یا سایر سرمایه‌های قابل تبدیل به آن که سرمایه‌های سه‌گانه سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن را شکل می‌دهند؛ کیفیت عینی به ترتیب متشکل از سرمایه‌های فرهنگی، اقتصادی و سایر سرمایه‌های قابل تبدیل به آنها، منجر به کنش‌های تولیدی و مصرفی در میدان اجتماعی می‌شود که سبک زندگی اجتماعی را محقق می‌کنند. همچنین ترکیبی از کیفیت ذهنی به ترتیب از سرمایه ذهنی و یا سایر سرمایه‌های قابل تبدیل به آن که سرمایه‌های سه‌گانه سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن را شکل می‌دهند؛ کیفیت عینی به ترتیب متشکل از سرمایه‌های فرهنگی، اقتصادی و سایر سرمایه‌های قابل تبدیل به آنها، کیفیت جمعی متشکل از به ترتیب سرمایه‌های اجتماعی و یا سایر سرمایه‌های قابل تبدیل به آن، منجر به کنش‌های تولیدی و مصرفی در میدان فرهنگی می‌شود که سبک زندگی فرهنگی را محقق می‌کنند.

حال اگر هدف تحقق سبک زندگی در مفهوم کلی باشد؛ ترکیبی از به ترتیب کیفیت زندگی جمعی متشکل از به ترتیب سرمایه‌های اجتماعی و یا سایر سرمایه‌های قابل تبدیل به آن، کیفیت ذهنی به ترتیب از سرمایه ذهنی و یا سایر سرمایه‌های قابل تبدیل به آن که سرمایه‌های سه‌گانه سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن را شکل می‌دهند؛ و کیفیت عینی به ترتیب متشکل از سرمایه‌های فرهنگی، اقتصادی و سایر سرمایه‌های قابل تبدیل به آنها، منجر به کنش‌های تولیدی و مصرفی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در میدان‌های اجتماعی می‌شود که سبک زندگی را محقق می‌کنند؛

که می‌توان به آن سبک زندگی کیفیت محور گفت. به‌وضوح مشخص است که حلقه وصل کیفیت زندگی و سبک زندگی و ابعاد آنها سرمایه‌های چهارگانه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ذهنی تشکیل‌دهنده کیفیت زندگی و ابعاد آن است که منجر به تولید و در چرخه‌های بعدی بازتولید و بازتعریف کنش‌ها و سبک زندگی و ابعاد آن در طول زندگی اجتماعی می‌شود که در انطباق با نظریه بوردیو در مورد سبک زندگی و نظریه گیدنز در خصوص ساخت یابی اجتماعی است.

مدل ارتباطی سبک زندگی و کیفیت زندگی به این صورت است که کیفیت زندگی خانواده زمینه تولد فرد یعنی کیفیت زندگی بدو تولد عامل شروع مدل ارتباطی است؛ به‌طوری‌که این کیفیت زندگی در بدو تولد که از سرمایه‌های چهارگانه تشکیل شده است از طریق این سرمایه‌ها باعث جامعه‌پذیری خاص فرد می‌شود که فرد در میدان‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کنش‌های رقابتی خاصی (کنش‌های تولیدی و مصرفی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) را انجام دهد که مجموعه این کنش‌ها سبک زندگی خاصی را صورت‌بندی می‌کند.

بر اساس یافته‌های تحقیق باید نتیجه گرفت که سبک زندگی جمعی به دلیل نوع جامعه‌پذیری و ارزش‌های درونی شده سالمندان و همچنین کیفیت موردنظر و دلخواه آنها که می‌خواهند به آن برسند و در زمان حاضر برای وضعیت سالمندی که در آن قرار دارند کاربردی است که تا حدود زیادی همان کیفیت جمعی است؛ نمای سبک زندگی شهروندان واحد تحلیل تحقیق، سبک زندگی جمعی است و همین موضوع باعث شده که بیشترین اثرپذیری سبک زندگی از بعد جمعی کیفیت زندگی باشد جایی که کیفیت جمعی برای سالمندان از ارزش بیشتر و نوعی سرمایه باارزش‌تر و مطلوب‌تر به حساب می‌آید. اما اینکه چرا کیفیت عینی بیشترین نمای کیفیت زندگی را دارد به این دلیل است که علاوه بر کنش و فعالیتی که سالمندان در سبک زندگی خود برای بدست آوردن کیفیت عینی به‌عنوان یک ارزش و سرمایه متناسب برای کیفیت زندگی انجام می‌دهند؛ بخش قابل‌توجهی از کیفیت زندگی و عمدتاً بعد عینی آن نظیر اشتغال‌زایی،

زیرساخت‌های آب، برق، گاز و تلفن و مخابرات و راه و جاده‌سازی و ... توسط عوامل دیگر که مهم‌ترین آن‌ها دولت و حاکمیت هست؛ محقق می‌گردد که باعث می‌شود نمای کیفیت زندگی سالمندان عینی باشد.

این پژوهش برخلاف پژوهش‌های دیگر نظیر پورتاس و همکاران (۲۰۲۰)، فریرا و همکاران (۲۰۱۸)، هاکس و همکاران (۲۰۱۴)، بینگ هانگ و سونگ لو (۲۰۱۴)، کاریل بسمن (۲۰۱۲)، برنارد و همکاران (۲۰۰۴)، دونل و همکاران^۱ (۲۰۱۰: ۷۲)، آگاه هریس و همکاران (۱۳۹۱: ۲)، جانبانی و همکاران (۱۳۹۳)، نصرالهی قلعه عبدشاهی و همکاران (۱۳۹۵)، گنجی و همکاران (۱۳۹۴)، نواح و همکاران (۱۳۹۵) که هرکدام جداگانه از بعد خاص و تکی روانشناسی، بهداشتی، مدیریتی، فن آوران، اقتصادی، فرهنگی و مصرف بنیان به مقوله ارتباط بین کیفیت زندگی و سبک زندگی می‌پرداختند؛ دیدی همه‌جانبه‌تر و بین‌رشته‌ای ارائه کرده است.

پیشنهادها

- ۱- خانواده‌ها حمایت‌های خود مخصوصاً حمایت‌ها در حوزه کیفیت جمعی را از سالمندان خانواده محدود نکنند.
- ۲- طرح و اجرای به‌کارگیری تکنولوژی و نرم‌افزارهای کاربردی برای کمک به انجام امور سالمندان و خدمات به آنها از سوی دولت
- ۳- ایجاد محدودیت‌ها و یا مشوق‌های قانونی برای نگهداری خانواده‌ها از سالمند خود و تأسیس شهرک‌های سالمندی و کمک رایگان به سالمندان فقیر و تنها از سوی دولت
- ۴- توسعه نهادهای مدنی و انجمن‌های مردم‌نهاد با محوریت کمک به سالمندان

- ۵- جا انداختن گفتمان سودمندمحور بودن سالمند و ناشایسته انگاری اجتماعی و نفی گفتمان سربار بودن سالمندان از طریق فرهنگ‌سازی و آموزش‌های پایه‌ای
- ۶- توجه ویژه خانواده‌ها و دولت به شاخص‌های درآمد یا دریافتی مالی مکفی، بهداشت و سلامت، مسکن، ارتباطات اجتماعی (تنها نبودن)، احترام، حمایت اجتماعی و عزت‌نفس سالمندان به‌عنوان شاخص‌های با تأثیرگذاری بالا
- این پژوهش را موارد زیر محدود می‌کرد:
- ۱- شیوع بیماری کرونا باعث شد تا مراکز دانشگاهی و مطلع در زمینه موضوع و متغیرهای تحقیق و سالمندان تعطیل شوند و یا محدودیت‌های دسترسی ایجاد شود که پیامد آن محدودیت‌های بسیاری هم در بخش دلفی و هم پیمایش در جمع‌آوری پرسشنامه از سالمندان ایجاد کرد و باعث شد زمان بسیاری بیش از آنچه مورد انتظار بود برای انجام هرکدام از بخش‌ها و در مجموع کل تحقیق صرف شود.
- ۲- خاص بودن واحد تحلیل تحقیق که سالمندان بودند که به‌راحتی به‌مانند عموم شهروندان و یا جوانان به‌راحتی در دسترس نبودند.

منابع

- افشارکهن، جواد و رضایی کرماجانی، ملیحه. (۱۳۹۶)، بررسی نقش هویت اجتماعی در تعیین سبک زندگی جوانان (شهر همدان)، *مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد*، سال چهاردهم، شماره ۱: ۱۵۷-۱۸۸.
- آتشین صدف، عبدالرضا و خیری، محمد. (۱۳۹۶)، بنیان‌های نظری سبک زندگی در اندیشه بوردیو با رویکرد انتقادی، *دو فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌نامه سبک زندگی*، سال سوم، شماره ۵: ۴۴-۹.
- آگاه هریس، مژگان؛ علی پور، احمد؛ جان بزرگی، مسعود؛ موسوی، الهام و نوحی، شهناز. (۱۳۹۱)، مقایسه تأثیر گروه درمانگری مبتنی بر اصلاح سبک زندگی و گروه درمانگری شناختی در مدیریت وزن و ارتقای کیفیت زندگی زنان دارای اضافه‌وزن، *فصلنامه روانشناسی سلامت*، شماره ۱: ۱-۱۵.
- پیربابایی، محمدتقی و سلطان‌زاده، محمد. (۱۳۹۴)، مقدمه‌ای بر صورت‌بندی میدان معماری معاصر ایران بر اساس نظریه میدان بوردیو، *نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی*، دوره بیستم، شماره ۱: ۷۳-۸۴.
- جانبانی، پرینسا؛ مؤمنی، خدا مراد و کرمی، جهانگیر. (۱۳۹۳)، رابطه امنیت اجتماعی و سبک زندگی با کیفیت زندگی و شادکامی زنان شهر کرمانشاه، *مجله تحقیقات بالینی در علوم پیراپزشکی*، سال سوم، شماره ۴: ۲۴۷-۲۵۶.
- جباران، محمدرضا. (۱۳۹۴)، تحلیل مفهومی سبک زندگی، *مجله قبسات*، سال بیستم، شماره؟؟؟؟: ۱۷۳-۱۸۷.
- حسینی، محمدحسین؛ ذکایی، محمد سعید؛ طالبی، ابوتراب و انتظاری، علی. (۱۳۹۶) *مفهوم‌سازی سبک زندگی فرهنگی، جامعه پژوهی فرهنگی*، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال هشتم، شماره ۲۳: ۱-۴۵.
- خانی، حسین. (۱۳۹۴)، تحلیل جامعه‌شناسی مفهوم سبک زندگی در تمدن‌های غربی و اسلامی، *فصلنامه سیاست*، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره چهل و پنجم، شماره ۱: ۱۴۵-۱۶۰.
- خواجه‌نوری، بیژن؛ پرنیان، لیلا و همت، صغری. (۱۳۹۳)، مطالعه سبک زندگی و هویت اجتماعی (مطالعه موردی: جوانان شهر بندرعباس)، *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران*، دوره هفتم، شماره ۱: ۶۹-۹۴.

۲۷۰ فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، سال یازدهم، شماره ۴۵، زمستان ۱۳۹۹

- رستمی، احسان و اردشیر زاده، مرجان. (۱۳۹۲)، نگاهی به نظریه‌های سبک زندگی، فصلنامه مطالعات سبک زندگی، سال دوم، شماره ۳: ۹-۳۱.
- رضایی، احمد؛ محمد زاده، حمیده؛ محمد زاده، فاطمه و رضایی، حسین. (۱۳۹۴)، سبک زندگی و مدیریت بدن (مورد مطالعه جوانان ۱۵-۲۹ سال در شهر مرنده)، فصلنامه جامعه‌شناسی سبک زندگی، سال اول، شماره ۲: ۱-۵۰.
- رضایی، محمد. (۱۳۸۳)، حوزه تولید فرهنگی پیر بوردیو، کتاب ماه علوم اجتماعی، شماره ۷۸: ۵۱-۵۵.
- رفعت جاه، مریم. (۱۳۸۷)، تأثیر موقعیت شغلی بر سبک زندگی زنان شاغل؛ مطالعه‌ای در زنان شاغل در وزارت بازرگانی، فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۱۱: ۱۳۷-۱۵۹.
- زاهدی اصل، محمد. (۱۳۷۳)، مجموعه مقاله‌های سمینار جامعه‌شناسی و توسعه (آذر ۱۳۷۰)، جلد ۲، تهران: سمت.
- عیوضی، غلامحسین. (۱۳۸۸)، سبک زندگی تلویزیونی و مصرف، فصلنامه فرهنگی-دفاعی زنان و خانواده، سال پنجم، شماره ۱۶: ۱۴۳-۱۶۷.
- غفاری، غلامرضا و امیدی، رضا. (۱۳۸۸)، کیفیت زندگی شاخص توسعه اجتماعی، تهران: شیرازه.
- کوهی نصرآبادی، محسن؛ واحدیان، مرتضی و غیوری ثالث، ساعده. (۱۳۹۴)، عوامل مؤثر بر خودآرایی زنان در سبک زندگی مدرن (مورد مطالعه: شهر کاشان)، فصلنامه جامعه‌شناسی سبک زندگی، سال اول، شماره ۱: ۱۳۷-۱۵۷.
- گنجی، محمد؛ حسین بر، محمد عثمان و کریمیان، مینا. (۱۳۹۴)، بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی در بین مردان شهر زاهدان، فصلنامه جامعه‌شناسی سبک زندگی، سال اول، شماره ۲: ۱۲۹-۱۷۶.
- لفت ویچ، آدریان. (۱۳۸۵)، دولت‌های توسعه‌گرا- پیرامون اهمیت سیاست در توسعه، ترجمه: جواد افشار کهن، تهران: نی نگار و مرندیز.
- موسوی، یعقوب. (۱۳۸۷)، مفهوم "ساخت اجتماعی" در عرصه بررسی نوین جامعه‌شناسی، کتاب ماه علوم اجتماعی، شماره ۱۱: ۸۸-۹۱.
- میر، جerald و استیگلیتز، جوزف. (۱۳۸۲)، پیشگامان اقتصاد توسعه آینده در چشم‌انداز، ترجمه: غلامرضا آزاد ارمکی، تهران: نشر نی.

۲۷۱ بررسی جامعه‌شناختی نقش کیفیت زندگی در سبک ...

- نراقی، یوسف. (۱۳۷۹)، توسعه و کشورهای توسعه‌نیافته: مطالعه تحلیلی از جنبه‌های نظری، تاریخی توسعه‌نیافتگی، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- نصرالهی قلعه عبد شاهی، حمیدرضا؛ رضا دوست، کریم و نبوی، سید عبدالحسین. (۱۳۹۵)، بررسی رابطه موقعیت‌های ساختاری و طبقاتی با سبک زندگی سلامت‌محور؛ مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز، فصلنامه جامعه‌شناسی سبک زندگی، سال دوم، شماره ۶: ۱۷۱-۲۰۰.
- نوح، عبدالرضا؛ فاضلی، عبدالله و رجایی، محمدصادق. (۱۳۹۵)، سبک زندگی و مصرف فرهنگی: با تأکید بر مطالعه آزاد در شهر اهواز، فصلنامه توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق)، دوره دهم، شماره ۳، شماره پیاپی ۳۹: ۷-۲۸.
- نیازی، محسن؛ قبایی آرانی، محدثه و عسگری کویری، اسماء. (۱۳۹۵)، بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر کیفیت زندگی (با تأکید بر سبک زندگی و فرهنگ شهروندی) مطالعه موردی: شهروندان شهرهای آران و بیدگل و کاشان، فصلنامه جامعه‌شناسی سبک زندگی، سال دوم، شماره ۶: ۲۰۱-۲۳۲.

- Abbott, Pamela and Wallace, Claire. D. (2012). "Social Quality: A Way to Measure the Quality of Society", *Social Indicators Research*, 108(1), 153-167.
- Ballesteros, Rocio. F. (1998). "Quality of Life- Concept and Assessment", *Advances in Psychological Science*, 1, 387-706.
- Ballesteros, Rocio. F. (2011). "Quality of Life in Old Age- Problematic Issues", *Applied Research Quality of Life*, 6(1), 21- 40.
- Bayangani, Bahman; Irandoost, Seyed Fahim and Ahmadi, Sina. (2013). "Qualitative Study of Typology of Lifestyles: Study of Youth in Mahabad City of Iranian Kurdistan", *International Journal of Business and Social Science*, 4(14), 198- 217.
- Bernard, Miriam; Bartlam, Bernadette; Biggs, Simon and Sim, Julius. (2004). *New lifestyles in old age- Health, identity and well-being in Berryhill Retirement Village*, Great Britain: Bristol University Press, The Policy Press.
- Binkley, Sam. (2007). "Governmentality and Lifestyle Studies", *Sociology Compass*, 1(1), 111-126

- Bosman, Caryl. (2012). "Gerotopia: Risky Housing for an Ageing Population, Housing", *Theory and Society*, 29(2), 157-171.
- Clarke, Matthew. (2003). is economic growth desirable? A welfare economic analysis of the Thai experience, *A thesis for the degree of doctor of Philosophy*, Centre for Strategic Economic Studies, Victoria University of Melbourne.
- Diener, Ed and Suh, Eunkook. (1997). "Measuring Quality of Life: Economic, Social, and Subjective Indicators", *Social Indicators Research*, 40(1), 189-216.
- Draper, Peter. (1997). *Nursing Perspectives on Quality of Life*, London: Roudge Company
- Fayers, Peter. M and Machi, David. (2000). *Quality of Life: Assessment, Analysis and Intervention*, USA: Wiley & Sons Ltd.
- Ferreira, Luana Karoline; Meireles, Juliana Fernandes Filgueiras and Ferreira, Maria Elisa Caputo. (2018). "Evaluation of lifestyle and quality of life in the elderly: a literature review", *The Brazilian Journal of Geriatrics and Gerontology*, 21(5), 616- 627.
- Genov, Nicolai. (2004). *Advances in Sociological Knowledge, Over Half a Centur*, Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften.
- Hatami, Mojtaba and Bagheri, Bita. (2015). "The impact of cultural center on filling the Leisure time", *Cumhuriyet University Science Journal (CSJ)*, 36(3) Special Issue, 3024-3029.
- Haux, Reinhold; Hein, Andreas; Kolb, Gerald; Kunemund, Harald and et al. (2014). "Information and communication technologies for promoting and sustaining quality of life, health and self-sufficiency in ageing societies – outcomes of the Lower Saxony Research Network Design of Environments for Ageing (GAL)", *Informatics for Health and Social Care*, 39(3-4), 166-187.
- Hung, Jui-Ying and Kuo-Song, Lu. (2014). "Research on the Healthy Lifestyle Model, Active Ageing, and Loneliness of Senior Learners", *Educational Gerontology*, 40(5), 353-362
- Inoguchi, Takashi and Fujii, Seiji. (2013). *The Quality of Life in Asia. A Comparison of Quality of Life in Asia*, Netherlands: Springer.
- Moons, Philip; Budts, Werner and De Geest, Sabina. (2006). "Critique on the Conceptualization of Quality of Life: A Review and Evaluation of Different Conceptual Approaches", *International Journal of Nursing Studies*, 43(7), 891-901.

- Morris, Christopher. W. (2010). *Amartya Sen*, New York: Cambridge University Press.
- Puertas, Rosa; Marti, Luisa and Guaita-Martinez, José M. (2020). "Innovation, lifestyle, policy and socioeconomic factors: An analysis of European quality of life", *Technological Forecasting and Social Change*, 160(C).
- Tonon, Graciela. (2015). "Qualitative Studies in Quality of Life: Methodology and Practice", *Social Indicators Research Series*, 55 (1), 1- 240.
- Walker, Alan. C and Van der Maesen, Laurent. J.G. (2003). "Social Quality and Quality Of Life", *ESPA-NET Conference of Copenhagen*, 13- 15.
- Wallace, Claire. D and Abbott, Pamela. (2009). *Social Quality in Europe*, United Kingdom: University of Aberdeen Press.
- Yvonne. G, Doyle; Mc Kee, Martin and Sherriff, Martyn. (2010). "A model of successful ageing in British populations", *European Journal of Public Health*, 22(1), 71-76.
- Zeng, Wen; Xiang, Lili and Zhang, Wenhe. (2020). "Evaluation of Life Quality and its Spatial Mismatch with Local Economic Development in Large Chinese Cities", *Applied Research in Quality of Life*, 15, 239 – 258.